

ЛАЛЕЛÄР

ЛААЛЕЛӘР

Пеетләр хем түркүләр

ОДЕСА
"МАЯК"
2001

АРХИВ
СТЕПАНА КУРОГЛЮ

“Ладеләләр” — Украинада дууан гагауз шешчилерин иак жумлаа пиир тошлуду. Шаирлерин чоуу сондакы иылларда башладылар йазмаа, кимилери са — гагауз иазы дили курулмасы заман — нарында йа да 90—нжы иылларын башласында. Хербиринин кенди сеси вар, кендибашлы колоритли диалекти хем урек сыжаклыы. Бу үзерә кийат бир теста лаалейя да бенлеттирир кендини.

Чичек бир гешчә иакышыр, поэзия кийды — хербириня, ким гагауз милли литературасынын дадыны дуймуш.

“Тюльпани” — перший колективний збірник гагаузьких поетів України. Багато з них звернулися до поезії після утвердження гагаузької писемності — в кінці минулого століття. У кожного автора свій голос, душевне тепло, діалектний колорит. Тому й книга осмислюється як букет тюльпанів.

Квітка — до лица дитині, молодій людині, а книга віршів — кожному, в кого пробудилася любов до гагаузької національної літератури.

Укладачі **В. М. Бошков, С. С. Куроглу.**

Редакція, вступне слово **С. С. Куроглу.**

Випущено на замовлення Державного комітету інформаційної політики, телебачення і радіомовлення України за Національною програмою випуску соціально значущих видань

Т 4702150200 — 002 Без оголош.
217 — 2001

© В. М. Бошков, С. С. Куроглу, упорядкування, 2001.

© О. Д. Сашків, комп'ютерне оформлення обкладинки, 2001.

ISBN 5-7760-0646-5

КАРАННЫКТАН — АЙДЫННАА...

(өнсөзү еринä)

Гагауз литературасы ичин дыш ерлердä аз ишидилди, чүнкү башка дилерä бизим йазарларын йаратмалары пек аз чеви — ридди. Халка да таа чыкамады сеси, гагауз бир кендини дуй — анын жанында да куйтуланамады таа, куветленäмеди хем буйуун — күчүүн үреенä сесини етиштирәмеди.

Гагауз литературасынын хем халкын бир адымда өрүйүшлери вар. Кимдир бу гагаузлар, сон заманнарадан ишидиләмеди. Биннәр йылларын каранныы индирәмеди таа пердесини, за — маннар ачыкламак йолунда булунәр.

Каранныын сорасында айдыннык булунармыш, сааде бу — лунсун, геженин куйруунда да гүндүзлүк отурәр. Айдынныын Сабаа йылдызы, сабаайы гетирән йылдызы — Чобан йылдызы. Бу йылдызлар чаннары айдынныын капуларыны ачар.

Сон вакытларда халкымыз танытгырды кендини. Литера — турамызын да гемиси елкеннерини дикер. Хайырлы лүзгәр елкеннери — безлери шиширәр, гемийä далгалара каршы кувет верәр.

Асир сандыклары дибиндән чыкарып, деделәр бизадән етиштирди бир дизи бонжук; инжи масал, алтын дастан, седеф маани, гүмүш сөлейши хем билмейжә дә. Оннар гөстерер халкымызын улу ескилини, културамызын гагаузуууну хем зенгинниини. Бу бизим эдорадамыз.

Танынмадык халкымыз танынды, йазыйа гирмедик фолк — лорумуз үзä чыкар, окулмадык йаратмаларымыз окулур.

Бизä дейни Моголистан хем Алтай кыр ташларында билге — каганнар V—VII үзйылларда кенди чиви йазыларыны брак — мышлар, Д. К. Крахтоглу 1878 йылда дастаныны "Касаба Ка — варнада хем долай урум күйлериндä черкез касапчылыгы"¹

¹ Ред. дамгасы: XVIII — нжи асирин сексәнинжи йылларында Ка — варнанын хем долай күйлерин инсаннарын зеефс гагаузу. Гагауз халк түркүсү бу тезанын дорадуууну ачар: "Каварна ичинде ал канлар акар, Амира дедиклери сарайдан бакар. Амира черкезе каршы халкыны топлар: "Бизе гагауз дердегәлик шижуклар. Аман, пидишахым, йол аскерини, геләр (галер — ред. дамг.) үстүндә, асир алыбын". Амира отурмуш конак өнүнде, сонан өнүнде ал канлар акар, черкез бейлери Амирайа бакар". Амира Жаферову (Васильев) кызы алыларын бу дүүштә баш лидерийини.

GAGAUZ MİLLİ ARHİVİ

№ 450

СӨННӘТ СҮННӘТ СҮННӘТ

СҮННӘТ СҮННӘТ СҮННӘТ

НИЦ ГАГАУЗ

ИМ. М. В. МАРУНЕВИЧ

Атинада чыкармыш, 1891 йылда Н. Фазлы А. С. Пушкинин иетлерини гагауз дилинә чевирип Санкт-Петербуркта тиретмиш, В. А. Мошков 1895 йылда Казанда гагауз халк фольклорундан сечмелери араб графикасында чыкармыш, Ай-Боба Михаил Чакир Аллаа сөзүнү гагауз дилинә чевирип тиретмиш, Н. Арабаджи, Н. Танасогу, Д. Кара Чобан кенди йаратмаларыны бракмышлар.

Бу сабаа йылдызлары бизим күйлерә, маалелерә, ауллара, ичерлерә, хербир жанжеезын үреенә сызып айдынныи гетирер, доз-долайлара гагаузлары дүннедә варолмасы ичин хем гагауз литературасынын шыламасы ичин доорулуу дөдәр.

Бөлә бир ендезейлән литературамызын бойуну бөлүп, дуйэрыз, ани гагауз литературасынын гүнү гүнешли олажэк, бизим сөзүмүз хем гагаузлара, хем башка халклара етишежек хем да дүннәә културасы бизим културамызын бир пайы олажэк.

Буна башлээрсын инанмаа, Виталий Бошқовун Т. Г. Шевченковун "Река та стогне Днепр широкий..." шиириндән гагауз дилинә чевирмесини өкүйүп:

"Солгун да ай пейдаланарды
Булуғ арды кими ердә,
Кайы гиби гөчүн — чыкарды
Мави гөкүн деизиндә".

Ураан дериннииндән селсенип Тина Сүрманын жан ачыклыына: "... калдым, нижә гөк калэр думанда йылдызсыз...", йа да "Ашыр — ашыр акэр йашым, дүнән йашым дөдәр ташы" х. б. пейдаланэр бир дуйгу, ани гагауз милли литературасынын вар торуннары, ани евелки халк эдебиатын хем бүүнкү ли-тературанын арасында йыкылмаз бир көпрү вар.

Зинаида Иванованын хем башка авторларын милли фольклорлан бадашмасы, литература йолларыны аарамалары хем еденмелери, Тудорка Арнаут гиби ени формалары евел темеллеринә дайанып курмасы, хербир авторун шиир өрүйүшү гөстерер, ани йаратмайы халк литературасы беслеер насыл ешил аажы беслеер көклери.

Бу "Саман йолуну" тутарсак, сан, бән, биз каранниктан айдыннаа чыкажээз хем дийл сааде "бизә Орхон, Москов хем Рим йакын", насыл авторун бири деер, ама римләр хем каирләр да бизә йаклашыр хем бу бизә йакышыр.

Кими бир тестә маале сеvindirmәз, хангысы бир шиир сырасы зенгиннииндән атылып?

Ий йол, гагауз сөзү!

Степан КУРОГЛУ

Степан КУРОГЛУ

Степан Степанович Куроглу — поэт, прозаик, историк-библиограф доктор. Дууду Бүүк айын (январь) 9 — да 1940 йылда Одеса болгесинин Болград районун Димитровка күйүндө. Биринжи еетини тин — парлады 1957 йылда. Ирми дөрт билим хем литература кийатлары автору, биркач коллектив кийадын ортак йазары. 80 — дан зееда билим статьяларын автору.

1962 — 1969 — дуума күйүндө Орта школанын үүрөтмени хем директору.

1969 — 1972 — Молдова Билимләр Академиясынын аспиранты.

1972 — 1986 — лаборант, күчүк, орта, бүүк Билимләр Академиясынын Археология, этнография хем искусствование аараштырыжысы.

1979 — 1986 — Молдова Йазарлар Бирлиин Гагауз бөлүмүнүн башканы.

1987 — 1996 — Молдова Билимләр Академиясынын Милли азыналыклар Институтун Гагаузология бөлүмүнүн башканы.

1990 — 1994 — Молдова Республикасынын Парламентосунун депутаты. Совет Европанын Страсбургта отурумуна катыланы, Стокгольмда (Швеция) Интер — парламентосунун 88 — нжи сессиянын депутаты.

1996 — 1998 — милетләрарасы билим аараштырма — лары Гранты кабул едәни.

Басылмыш кийатларындан: "Бир кужак гүнеш" (1969), "Йоллар" (1970), "Кызгын чийләр" (1974), "Кауш авалары" (1977), "Чык, чык, гүнеш" (1981), "Үүсөк кушлар" (1982), "Родословное дерево" (1988), "Илкйаз түркүсү" (1989), "Маашеләр" (1998), "Йол йылдызы" (2000), "Тингир — линги р — ли — ки — ки" (2000), билим литература хем фольклор йазары йа да хазырлайаны; "Прошлое и настоящее гагаузской женщины" (1976), "Семейная обрядность гагаузов в XIX — начале XX в. (1980), "Социалистические преобразования в быту и культуре гагаузского населения МССР" (1983), "Современная гагаузская топонимия и антропонимия" (1989), йазары йа да ортак автору хем башка жўмлө кийатларын, буклетлерин, топлумнарын йазары йа да ортак автору, кими кийатларын редактору х. б.

КЫСМЕТЛИЙИМ...

Кан су олмаз
Гагауз халк сөлейши

Мейвалык — кырын донаа
доз — долай герим.
Кысметлийим, вар анам —
Гагауз Йерим.

Куш сеси долду сабаа,
ешерди даалык.
Кысметлийим, вар бобам —
Ватаным паалы!

Күй үстү — гөкүн кушаа,
герчекли севим.
Кысметлийим, вар ушаам,
Бужакта евим!

Гүндөндүжүк гунешли
аудда ачар.
Кысметлийим, вар ешим,
сойларым да вар!

Севинмелиим гөк гиби,
гүн — жаңда дуар;
корумаа да вар кими,
коруйан да вар.

ХЕР СЕФЕР

Бүүк кысмет, бүүк кысмет,
ачан ердә — селемет,
инсаннык, кушлук — дири.
сефаланэр хербири.

Хер сефер, хер сефер
бизә паалы ана ер,
ана дил, саа селемник,
кан су олмазлык, илик,

ана – бобалар, Ватан,
гөзелим ушак хем дан,
ак дүннәә, гүн айдынныы,
душманын да инсанныы.

ДҮННӘӘ ЕВИ

Дүннәә — о жўмнели бир ев
гўна, айа, хербир жана,
бўтўн шу гөзелим ерә,
бана да, беким, хем сана.

Өлә курмуш шу дўннейи
илк башындан ариф Алла:
Кимә вермиш билем нейи,
кими бракмыш фукааралаа.

Бана да бир кысмет верди
сииреклииндә гөрмәә сени,
илачланмаз ажы дерди:
севмәә сени, севмәә сени...

Биз икимиз дерә бойу
ики кенар каршы – каршы.
Булутларын койу – койу
акэр йашы, акэр йашы...

Ўшўдўм бән, ансыз ўшўдўм,
незаман басты чичек айы,
дўшўндўм да, айол, дўшўндўм,
истедим сени унудайым.

Аарадым куш панайыр ичи
нышанны бир ўзўклў кушу,

орайы конарды хепсижи,
конмады садежә бирижи.

Алындым бир мейдана чыкмаа,
йолларын меркезинә таман,
каршы гелмейи сайыкламаа...
Генә разгеләмедин, аман...

Дүшүндүм бән, енден дүшүндүм,
хептенә унудайым, дедим...
Дүшүмдә да, айол, дүшүмдә
истедим сени, хеп истедим...

* * *

Олар мы санки те бөлә
гитмәә сесетмедийнән?
Сөлә, жаным; "Гүлә – гүлә!"
гözäl адетчелиинән.

Сөлә, ада, ки гележән
сууклар дребрешмедийнән,
башчелерде ешилижә
кушлар ешленмедийнән.

Сөлә, ада, вер бир умут
булушмайа нердейсә.
Кайар, кайар кара булут,
гүнешленәр, истәрсән.

Инан, севин ежелинә
гүндүз да, гежелиинән,
дөнәркән таа айдын дүннәә
сениннән хем бенимнән.

Гитсән да, гележән генә,
жаным, хеп аферимнән,
еер бир бакарсан кендинә
беним шу гөзлеримнән.

АЙ, ХАВАЛАР, ХАВАЛАР...

Ай, хавалар, хавалар,
диништи заман, долайлар;
каарлар ериди усул,
гүннәр одду таа узун,
гүнеш одду таа йалпак,
енсиз коллар — таа чыпак,
кызлар бакэр таа ачык, —
санжыланды ким — качы...
Лүзгәр майыл кендинә —
сармашэр хербиринә.
Ай, хавалар, хавалар,
семеленер кафалар!

ЧАТЫРЫК

Сана — йаамур чилемеси
дүшмүш, бана — толу.
Бой арасы — неси, неси? —
Сениннән хеп кутлу...

Сана калмыш гитмәә тездә
да гелмемәә йылык.
Бана калмыш дүшмәә дердә,
калмыш бир Хажылык.

Олмуш бир круча чатырык, —
дөрт тарафын колу, —
тафтасына да какылы
киминсайды оолу.

• • •

Баарэр жаным. Калдым ешсиз.
Йәрим, сән шинди нередә?
Дуйэрым бән, ани сенсиз
Йалныз бир турнайым ердә.

Сана, сөлеерим үректан,
Кыйнаш олмаз йолум бетер.
Нижә кайнаа үүсекликтан
Хербир йолум сана инер.

Йанык гезерим дүннеейдә.
Каршы гелжейз ми бир сефер?
Дуймушум, нижә мемедән
Айырылмыш ушаа гелер.

ЎРҐАН ПАРЧАСЫ...

Гиргинниин хич йок паасы.
Өнүмә ха чык!
Нижә илкийз сабаасы
Бакышын ачык.

Нижә чий зүмбүүлөрдә,
Лафларын назлы,
Санки вар мы дуннеейдә
Кызлар таа паалы?

Кейфлиледер пек не дә
Өпүшүн татлы,
Аара долай күүйлердә —
Йок о сатылы.

Евленмизә вар инан,
Дүшүм кырылмаз,
Сенин ичин хич олан
Кендини кыймаз.

Мари, олан севдасы,
Аннадым хептән;
Сән ўрәән бир парчасы
Айырык бендән.

КАЙЫЛ ОЛМУШУМ...

Чоктан сени бaн гoрмедим,
"сенсиз oлoм гиби", — дедим.
Гиттин, жаным, ел вермедин,
сесетмедин, сесетмедин.

Долайларда — алма чичaа
хем ешиллик койу — койу.
Гoз oнoндa гoндoз — гeжa
бийаз oзoн, гиргин бойун.

Дуидум, ки oлoмдaн бетер
бу дoннейдa oмoр ешсиз,
бунун ичин дедим; "Етер,
бир гoн да йашамам сенсиз".

Кайыл олмушум шансора
хем oлoмa, не йапайым,
каршы гелмемиздaн сора
бойнужаанда асылайым.

...Шoпеленмaа да йок нейa;
гидaн гелaрмиш геерийa,
майылсайды шу дoннейейa
хем аллахтан бир севгийa.

ШOКOPOM...

Бу дoннейейдa йашардым aжеми,
кoтo мo, ии ми, дийлди пек белли.
Тутардым динч неетли табеетими...
Гoн текерлaа дoнaрди ежелли...

Аллаа верaрмиш бир сефер саде
инсан сoйa девдaн кувет, фикир,
ки айырсын o кендинa женнет,
йа да калсын oмoрoндa факир.

Oмoрoмa сaн ансыздан гирдин
да кайбеттим хештaн бaн кендими,
хем ставройа Голгофада гердин...
Шoкoр, Аллаа, сени бaн едендим.

ГӨЗЛЕРИНӘ БАКАЖАМ...

Гөзлеринә бакажам
Гөктә йыканмаа дейни,
Хергүн каршы чыкажам
Мари, достлашмаа дейни.
Пелиини сувазлайжам
Гежейә калмаа дейни,
Суратына бакажам
Айдынны гөрмәә дейни,
Бойнуна сарманажам
Гүнәши дуймаа дейни,
Ұреми баашыш вережам
Гүзә евленмәә дейни.

АНА ЙАШЫ

Уйуйаркан, үзүмә
дамнады йашын,
иилмишти үстүмә
ак сачлы башын.

Дүзелтгин йорганымы
елериннән серг...
Гөзелим о жаныны
аз гөрдүм каст.

Не, ачып гөзлерими,
генә қападым?
Аклымда калсын дейни
иилмиш башын...

ЙЫЛДЫЗ

Кааршы гелмиштик сефтә,
данышмаа да сакынәрдык...
Несой разгеддим кейфә, —
үрәәм хем башым аарарды?

Инсан лафа катылмышты,
сусарак дурардын сән,
дуйдум, ани йаннашыксын,
атеш серпти гүүдемә.

Каранныкты херердә.
Сән касаветли бакардын;
башынын да үстүндә
бир шафкы йылдыз йанарды.

АНА ЕЛЛЕРИ

Еллерин, анам, некадар
бу дүннеейдә чалышмыш?
Бираз геч буннары ушаклар,
ким биләрди сени аннамыш.

Некадар гииси йыкамыш, —
бурушмуш еллерин судан...
Кач керә бизи илачламыш
ен бетер хем бүүк ажыдан.

Некадар екмек казанмыш, —
казмадан сертленмиш еллерин,
кач керә оннар чалланмыш
дойурмаа дейни бизлери?

...Өмүрдә зорлары гечип
еллерин артык еримиш,
салт сыжаа ушаклар ичин
хеп өлә сыжак калмыш.

СЕНСИЗ

Сенсиз
ачык гөк та — булутлу,
касаба да инсансыз,
дүз йоллар да туклу
илк чичек балы — датсыз.

Сенсиз
хысымнык та — йабанжы,
комшулар да — йыракча...
Айырылмактан санжы
саплээр үреми сыкча.

Сенсиз
ак дүннää да терсинä,
раатлык — жендемдән бетер
хем пишмансын кендинä,
зедесиннән зет етер.

Сенсиз
нижä көр — кафадарсыз,
нижä кырлангыч — ешсиз,
нижä зын гежä — шафксыз.
Сенсиз зор, нижä сенсиз...

ГҮЖЕНЕРИМ БÄН...

Нашей баашлайым
Севинäсин пек?
Беким, ашлайым
Башчанда чичек?

Бир гүмä чичек
Кырмызы гүллү.
Йакышар мы, эх,
Сачларым күллү?

Баашлайым бир лаф
Сиирек хем паалы?
Ах, коркэрим салт,
Олур йаралы.

Баашлайым сусмак
Кулаан тозунда?
Демäсин ахмак,
Йа диил кендинä?

Баашлайым мы пак
Бир коорлу өнүш?
Сакынэрым, ах,
Олмайым гүлүш!

Баашлайым хептән
Кендими сизә?
Гүженерим бән
Олмайым зеедә.

ТАТЛЫ СЕС

Анажбым ишлеер йапаа
хем масал сөлеер,
бу ески масал бана
нижә дүш гелер.

Бән санэрым, ани бән
генә бир күчүк;
ии дүшләр күчүклүүмдән
жанымы дүрттү.

Масалын лафларындан
уйуклээрым бән...
Чок аннат, паалы анам,
бән да сеслейжәм.

Бән истеерим, аклыма
аннатман гирсин...
Чок аннат, ихтәр анам, —
пек татлы сесин.

* * *

Өмүрдә сыкы оларсан;
үүсүзә екмек вермәсән,
йолжуяа су чыкармасан,
хысыма шарап сүрмәсән,
йаамурда актырылма
хем да хавада чискин
бааре бир үүсүз дамна
башчана етишмесин!

ЧҮНКҮ...

Сусун, фена лүзгәрләр,
дев бойунда далгалар,
чимчирли гүрүлтүләр,
чатлаар — гөчәәр байырлар,
запет жөнклери, Топраам,
чүнкү, колума йатып,
татлы уйуйэр ушаам,
кысметли гүлүмсейип!

ГИРГИН ЧОБАН

"Не гөзәл олан,
йалабык чобан..."

Гагауз халк түркүсүндән

Не гөзәл ана тараф:
доз — долай — ешил кораф.
Дейилер она Бужак,
гел да сиирет, гел да бак.

Сүрүләр дерә бойу
акышэр койу — койу.
Оннары гүдер чобан —
йалабык, гиргин бир жан.

Кимдир о, Байыр оолу, —
Кырда — байырда йолу,
кузужукларда — гөзү,
гагаузча да сөзү?!

Башында — кырма калпак,
үрежни өлә йалпак,
белиндә — гөкүн кушаа,
о — гагаузун ушаа.

ЙАВРУЖУКЛАРЫ КООРУ...

Сачак алты йап йыва
Гугуш, кырлангач консун,
Бозуларсэиды хава,
Хербир йавру корунсун.

Бак ислää, йымыртажык
Айод, тукурланмасын,
Кедиләр да йабанжы
Кушлара даданмасын!

Кедижиинä дök сән сүт!
Йывадан йавру дүшсүн —
Сыжак койнунда уйуг,
Генä кой геери, бүүсүн.

Нижә сана мамужуун
Савашмышты йол ачмаа,
Олә бак о йавружуу;
Бүүсүн, үүренсин учмаа.

БАКЫШ

Гүн каушту, атып битки сефер
дәрсык бакышыны кыра, евә, аннаа
да Чанкалар байырындан верди хабер,
ани чөктү зын караннаа.

Тездә, тездә геләр сырам беним
ана ерә сонда сефер бакмаа...
да орадан йумуп гөзлерими
айдынныксыз кара ерә батмаа.

ÖDENMEMIŞ BORÇ

Кимнәрлән таа данышмадым,

кимә халыу йапангачын
ангыларна достлашмадым,

кимә да таа сармашмадым,

о гүн, ачан йамадым.

таа некалар йашамадым —

өденмемиш борчум.

GAGAUZ MILLI ARHIVI

№ 454

№ 454

SECRETARI

ŞTIINŢIFICE AL GAGAUZIEI

АРХИВ
СТЕПАНА КУРОГЛО

НИЦ ГАГАУЗИИ
И. М. В. МАРУНЕВИЧ

ЧАЙЫР ИЧИ ЧИЧЕКЛИ...

Ген Бужаан гөкү ачык
нижә ушаан гөзлери;
севинер кырлангаччык, —
йаннашык учэр йәри.

Чайыр ичи чичекли;
келебекләр учушэр,
ушаклар да кысметли
севинер хем коолашэр.

Ама не ичин дүннәә
бүүн сарсэр гүрлемектән,
ушак елиндә ана
сакынэр ракетлердән?

Жүжә ушаан йумружаа
узанмыш гөкә доору,
зеетленер көрпә жанжааз, —
акылы дүннәә, кору!

Дүннейин миллетлери,
йапыныз бир бүүк хатыр;
өмүрүн чичеклери
йанмасын чытыр — чытыр!

УЙУЙЭР СОЛДАТ...

Пелинни толока,
бир алчак мезар.
Ким өлмүш, онда да
варды лааб хем ад...
Биаз ташта сүнгүйлән
чизили лафлар;
"Сус, йолжу, унутма, —
уйуйэр солдат..."
Мезара конэрлар
түркүжү кушлар;
"Сус!" — отлар сөлеерләр,
"Сус!" — чалэр лүзгәр.

Соддаты анэрлар
дайма йолжулар,
мезары северлар
чичекли отлар.

САЛАНГАЧ ТҮРКҮСҮ

"Нани, нани, нани — на,
нани", — сес ишидилер, —
Нани, нани, уйукла!"
А а Нани гүлүмсеер...

"Нани, нани, йок бобан,
былдыр о өлдү женктә.
Нани, нани, аннасан,
ани йок екмек евдә.

Нани, нани, нани — на,
не өлә пек гүч бизә...
Нани, еркедән кыра,
нани, не кыса гежә..."

"Нани, нани..." Мум йанэр,
Нанийа да йаш дамнээр.
Нанийа ана чалэр,
салангач та салланэр.

"Нани, нани, нани — на,
нани, — сес ишидилер, —
нани, нани, уйукла..."
Нани те дүшә гирер...

БААШЫШ

Чичумдан бана гердан калды —
бир шанны гердан, ангысыны
о сербест ұрааннан йысытты
хем өлә сыжак бана бракты.

О өлдү. Сиври куршум делди
үреени онун дешим — дешип,
ама герданы етишгирди
чичуум баашламаа, — бана верди.

Шинди да ону кызгын ураам
йысыдэр йалыннан динмейя...
Хеп өлә өләрсәм, вережәм
баашышы башка бир кимсейя.

ИЛК ГҮРҮЛТҮ

Илкйаз. Гүнешли ава
гетирди бу гүн бүүнкү
үреклеря ии хава,
кушлара да шен түркү.

Ама ансыз булутлар
кашлары фена дүрдү
да чыкты серин лүзгәр,
кукалы йаамур дүүдү.

Те, өзгә гүрүлдеди, —
хербир инсан севинди,
салт бир чиидем сапада
коркудан титиреди.

Салт чимен чайырларда
йыканып, шеннәя гирди,
хысымны байырлардан
пеликли йоллар инди.

КЫЗАК ВАКЫДЫ

Суук урду. Каба суртук
ер да диктирди.
Титирер көпәән донук
йапаалы тени.

Кыш бир ев чабук дүздү
хем шишеледи,
карт лүзгәр чөкүп — чөкүп
ичери гирди.

Дон йалак ченесени
не килитлемиш,
бузларын шишесени
ушаклар беенмиш.

Байырдан инер, чакэр
кызажык өзлем,
гүн майыл олуп бакэр,
белердик гөзлүм.

Чык, ушаам, чык дышары,
бакма, ани кыш,
сар йапаа саргылары,
кызаклан йарыш!

ИСЛÄÄ УШАК

Йана тебешир алэр,
шен бир түркүжүк чалэр,
дүз ержеездä "класс" чизер,
ойунжакларны дизер.
Те, бир чини сыбыгты,
гечәннä бир лаф катты,
"класстан" — "класс" атлады, —
емениси патлады.
Емениси патлады
да евä алатлады,
зерä... маму гележек,
зерä су гетирежек,
кушлара вержек отчааз,
хайваннара да емжääз,
чичежиклерä — сужааз;
нердä таа чок, нердä — ааз,
зерä вар окулары,
зерä вар йазылары...

Хербир ишин вар ери,
тертиили да — ишлерин.
...Ачан мамужуум гелер
ен илкин бени опер,
хем опер хем да север...
“Вар ислаа ушаам”, — солеер.

ЙАРЫМ ДҮННӘА МЕТЕДӘР...

Вар бир комшум, школаиа
хер сабаа гидер оиа,
хеп уйукларак гезәр,
торбада малай езәр.
Үүренмеклии — оф, оф, оф, —
кими труп чыкаармыш коф...
Үүренәрсән хеп бөлә,
йаза алмазлар гөлә,
еер гидәрсән хеп оиа,
чаарылмайжан софраиа.
Етти, комшужуум, етәр,
ана — бобажыын не дейәр?
Еркен калк, үүрен ислаа,
үүредижийи сеслә!
Те бөлә йапарсан кәр,
йарым дүннәа метедәр...

КАРА ТАЙ

Маави гөктә — турна, кааз, —
ансыздан гедди илкйаз.
Гүнешчик шыла, шыла,
турналары каршыла
хем да марталы ушаа,
от, чимен вер кузужаа.
Шыла, севинсин долай,
хербир ушак, хербир тай,
кара тай, кара тай,
инжә белли кара тай.

АЛ ӨРНЕК ГӨЗЕЛИНДÄН...

Айолжуумун вар саалы, —
пек беенер имää йалы, —
рубажы да тын — ени,
хеп тутэр да дедиини.
Гийими ени, паалы,
ама йакасы йаалы,
үүренмеси — шүшекил,
йазмасы — өрдөк гезмиш.
Айолум, топла аклы,
сан бизимсин, бужаклы,
бак ана — бобажыына
хем долай долайжыына,
ал өрнек гөзелиндән,
ол гөзәл бүүнкү гүндән.

СЕЛЕМНИК НАСААТЫ

1. Өрнек

Те гечер ики "енгеч"...
Вер селәм, бак не дейжек!
Вермедийсәләр жувап,
не сөләрсин; !Йок есап..."
Де сабаалән; "Сабансээрсын",
үүленә да — "Заманнээрсын",
Авшамсы де; "Авшамэрсын!" —
Жувабы бир — "Хэбэтээрсын!"
Йәки де; "Хайыр олсун!"
гүн, сабаа, авшам үстү...
"Сабааныз хайыр олсун...";
"Авшамнар хайыр олсун...";
"Заманын хайыр олсун...";
сөлә үрек долусу.
Дейәрсейдин да; "Гүн айдын!", —
бил, ки инсаны сайдын.

2. Насаат

Бән билерим, насыл деерләр
койуна ики йылы
хем да насыл селәмлеерләр
икрамны хем сайгылы.
Билмейән да ко билсин;
койунун ады — шишек,
вермейанын селеми —
баалы аазлы бир ешек.

СӘН КИМЛЕРДӘН?

Хербир күүйдә, хербир гүн
булажан бир ен үстүн:
йа чыкар бир йамылсак
еллери кирдән чатлак,
йа инат, йа арцаклы
пату шиш — алар аклы,
бир да, ани, йок кусур,
хем сеслемәз, хем пүсүр,
бир да, ани пек хайлаз,
ийликтән да аннамаз,
бир да, ани есапсыз,
бир да, ани селәмсиз,
бир кызчааз хем бир олан,
школайа хөп геч калан...
Вар сыкы да, вар тамаа,
вар түрлү — түрлү, аман...,
бир да, ани доорулмуш
хем майыл ушак олмуш.
Салт билинмеер таа хөптән,
айолжуум, сән кимлердән?

ХОШ ГЕЛДИН!

Сачактан дүшүп, дамна
сес верер; "Кап!"
Койун сачак алтында
хер түрлү каб!

Ичиндә долу кабын
гөрүнөр гүн.
Илкийаз, севим заманым
хош гелдин бүүн!

АДАМ ПАРЧАСЫ

Ташчу ишлеер бүтүн йаз
кырда, баада үшенмәз.
Метедер хербириси,
ани о — ушаан иийси;
иштә — казма елиндә,
евдә — йардым нестиндә,
үүренмектә — илердә,
файдасы — пек чок ердә...
Ана — боба не десин?
Калмыш, Ташчуйу севсин...
Достлары да пек беенмиш;
"Адам парчасы!" — демиш.

АРЦАКЛАР КИМӘ БЕНЗÄÄР?

Арцаклар кимә бензәәр, —
нестедән нестә истәәр;
йаз заманы каар истәәр,
кышын сыжак йазы кәр?
Арцак кеңдини севәр,
арцак арцаа пек бензәәр;
илеркисини сүсәр,
гееридекини — тепәр.
Есаба арцак аллар,
незаман о аач калар.

ГЕЛМИШ ВАКЫТ...

Гүн шафк едер долайа,
вакыт гелмиш школайа.
Йаклашты артык уулен —
бираз диннен да уурен.
Гүн инди икиндийа —
оа бир йардымжы ева,
сора чык сокаа, ойна...
Йок насыл буна доймаа.
Авшамсы — сан евина,
сычанжык та — делиина...
Хазырлан обур гуня, —
еркен школайа гена.

СӨЗ БОНЖУУ

Йалаб — йалаб хавалар,
кескин айаз топаллар,
шыра — мыра буз, каарлар,
ак — буланык тарлалар.
Текер — мекер дерелар,
чат — пат шашык филизлар,
тупур — тупур кыра йол,
гурул — гурул булут бол,
такыр — сакыр гокта кааз, —
хыр — коту гелер илкиаз.

ГӨЗЕЛЛИК

Ики адашым гечер, —
каршы гелани сечер;
бири таа уусек бойдан,
обуру — алчак сойдан.
Икиси да гидер уз,
икиси да — гагауз,
ама кучуу таа гозал,
сынашык йалпак соза;
кучужуу селам верар,
калпак елинда гезар.

ГҮН СОРЭР...

"Не истеерсин? — гүн сорэр
гечәр вакыды.

— Омүрүндеки ерин
олсун евлaды.

— Не истеерсин; — гүн сорэр
топраа карезли.

— Саллангачта салласын
ушаа сессизлик.

— Не истеерсин? — гүн сорэр
тоома, тенейя.

— Хербир ушак өрүсүн
кенди екмееня.

— Не истеерсин? — гүн сорэр
алма чичеени.

— Мейвалы кысметлемяя
ушаан үреени.

— Не истеерсин? — гүн сорэр
майыл анайы.

— Некадар йашээр ушаам,
гөрсүн гүн — айы.

— Не истеерсин? — гүн сорэр
йола чатырык.

— Олмасын анасындан
ушак айырык.

БУЖАКТА САБАА

Биркимсей сорса;
"Не гөзäl хептән?"
Дейежам кыса,
хич дүшүнмедән;
"Бужакта сабаа!"

Гүн дууду. Сесли
уйанды Бужак.
Дост, өмүр ени
уйанды, иа бак;
"Бужакта сабаа!"

Биркимсей десә;
"Не гөзәл хептән?"
Лаф та етмесә,
де дүшүнмедән;
"Бужакта сабаа!"

Виталий БОШКОВ

Виталий Михайлович Бошков дууду 1968 йылда январ айын (октябринин) 10-нда Одеса болгесенин Болград районун Кубей (Червоноармейское) куйунда.

1987-1992 — Одеса Девалет университетинин студенти.

1993-нжи йылдан — Одеса болгеси девалет радиосунун гагауз редакциясы жувабжысы.

Иазарлар Бирлиин азасы 1995 йылдан, Алты йаратма кийадын автору йа да хазырлайаны, "Гагауз халк йа-ратмалары" сериинин "Маанелар" кийадын редактору, биркач билим араштырма статьяларын йазары.

Бу сырада:

"Бужактан лүзгар" (1993),

"Айазма" (1995),

"Мыр-Мыр котобан" (1996),

"Бийаз дут" (1997),

"Букваларын хорусу. Айлерин айлеси" (1997),

"Лаалелар" неет кийадын (2001) хазырлайаны хем авторун бириси.

• • •

Т. Г. Шевченко

Улу баарэр, иннеер ген Нипру,
Есар лүзгар үфкеленер,
Сүүтлери суйа бүкүркән,
Далгаларны алифледер.

Солгун да ай пейдаланарды
Будут арды кими ердә,
Кайы гиби гөчүп — чыкарды
Мави гөкүн деңизиндә.

Сабаа хорозлары өтмәәзди,
Хич йокту кимсейин сеси.
Салт бухулар ишидиләрди,
Хем дышыыдаан гыжыртысы.

БИЗ БҮҮН ЗЕНГИНИЗ...

Бөлә бу тарихта одду, йазык,
Йа санки йокмуш хич биздә йазы.
Да санки йазмамыш хич гагауз,
Хем дүннеейда сүрчмүш, нижа үүсүз.

Ама история гидәрмиш уз,
Бирдән каранныктан дилим гелди,
Хем йардыма дилә гелмишти рус —
Халкым, унутма рус алфabetи.

Те шинди биз алдык, гагаузлар,
Бизә дейни латин йазысыны,
Бу гиимә да — йакышты лафлар,
Бу зенгинник, бу диил бишей йаслы.

Историйам гечип — гидепр хеп уз —
Дилим инсан арасына чыкты,
Бән йалварэрым сааде, гагауз
Халкы, унутма хич алфabetи.

Историйам дүнкү, бүүнкү — хаслы,
Бизә Орхон, Москов хем Рим йакын,
Биз бүүн зенгиниз — вар ики йазы,
Кулдан икисини да ий, халкым!

ИЛК СЕВДА

Бааре сиирек анэрсын мы бени,
Йа насыл бән сени сыкча анэрым,
Те вар артык йавкуларым ени,
Ама хептән сааде сени аннээрым.

Йа насыл бән сени сыкча анэрым —
Йок дүннеейда бөлә анмак дивеч.
Унутма сән бени артык, санэрым,
Ки булушмаа бизә шансора геч.

Те вар артык йавклуларым ени,
Ама оннар сени йаны тунэрлар,
Хеп аклымда шу гөзлерин — тенин,
Оннар кейфлерими бозэрлар.

Ама хептән сааде сени аннээрим,
Истеерим салт сени, хем салт сени...
Беклеерим хер заман сени беклеерим,
Бааре сиирек анэрсын мы бени?!

АНА АЖЫСЫ

Учтум — гиттим ана йувамдан,
Диолим артык ана канады алтында.

Суук му, олан, оса хептән сыжак —
Мамум — омуз, хем үрек, хем ожак.

Йаамурлары дуйэрым сансын ана йашлары,
Орталык та йанарса — о салт бени куртарыр.

...Хеп үрежиин дүүләрсә,
Диолим үүсүз дүннеейдә.

БИР ДУЙГУ...

Сайыңыз деделеринизи,
Афединиз йаннышларыны,
Гележектә прост едежекләр бизи,
Сабурсуз ишлеримизи.

Хербир гагауз билер —
Көкләр даллары беслеер.

Амансыз история бирдән
Каави көклеримизи йенди,
Ама даллар бүүдүләр көктән,
Гагауз халкы дирилди.

Хербир гагауз билер —
Көкләр даллары беслеер.

Гагаузларын ана ериндә
Каавиленсин ана дилимиз,
Бу дуйгу вар сендә, вар — бендә,
Озаман — вар халкым, варыз биз.

СААДЕЖӘ

Зенкет бана, зенкет,
Хер ай, хер гүн, хер керет...
Ама сусәр зилжәаз,
Не иш олду, нейжәаз?

Не да олса, умут,
Бракмайжәк айол, бени,
Шу кайажәк булут, —
Гүн дуажәк ени.

Зенкет бана, зенкет,
Бир кережик баарежә,
Зере бизим кысмет
Жувабында саадежә.

СУЛАМИТА

Дибсиз гөк долу йылдызларлан,
Сансын пандал үзүмләрлән,
Саман йолу филизленер,
Бени санадан гетирер.

Гидерим онун үстүндә йалнайак,
Гидерим сенин ичин темиз — йалпак,
Хем саар гиби санки олэрым,
Хем көөр гиби санки калэрым.

Инсан са бени сайэр саар — дилсиз,
Сенин ичин бән да калдым акылсыз,
Бирдән теними кайбедерим,
Сенин тениндә бән йашээрым.

Коолама бени, — йалварэрым, —
Сениннән бирлик бән истеерим.
Гөк баайыны кору, мари кыз,
Биз кайбелериз сенсиз.

Саман да йолу йа одду йыддызсыз,
Доорудумузлан ондайыз салт биз.

ДУА

Йарлар таа диил ешил,
Сары топрак шылээр.
Чифтчи бракэр иши —
О илкийазы беклеер.

Гел, гел бизә, илкийаз,
Йысыт топраклары,
Пек быктырды аяз.
Ишчи үреклери.

Дуа едер сана
О түркүлериңдә.
Артык хазыр тенә
Дүшмәә екиннерә.

Гел, гел бизә, илкийаз,
Йысыт топраклары,
Пек быктырды аяз.
Ишчи үреклери.

Беклеер сени боба,
Ушак беклеер, ана.
Одду күү калаба,
Дуа едип сана.

Гел, гел бизә, илкийаз,
Йысыт топраклары —
Пек быктырды аяз.
Ишчи үреклери.

ХРИСТОС ДИРИЛДИ!

Аач онүндә дурэрым,
Аач бүтүннә чышлак,
Нижә ставрозу гөрерим,
Бән дә гелдим йалнайак.

Фена кыш гечти,
Илкйаз гелди,
Христос дирилди —
Хакына дирилди!

Ставроо гиби аачта — бир нышан йара,
Несой фасыл бу ставроз?
Аннадым нечин, бакыш даллара, —
Йок чапразда Христос.

Фена кыш гечти,
Илкйаз гелди,
Христос дирилди —
Хакына дирилди!

Христоссуз бу аажы капэр каф,
Христослан бу аач — ай ставроз,
Христоссуз пеетләр — бош лаф,
Херердә дирилер Христос.

Фена кыш гечти,
Илкйаз гелди,
Хри стос дирилди —
Хакына дирилди!

АНА ДИЛИМ

Ана дилим, нижә Гүн дуусундан бир кыз,
Бу вакыдадак гезмиш фережейлән —
Сокаамыза дүштү кысмет — йылдыз,
Инанэрым буна саадежейлән.

Ана гагауз дили — поэт дили —
Диил ми доп — доору деерим?!
Анадан атылана дейарим — дели,
Пек сендэн утанэрым!

Халк! Аклына дүштүр бу дүшүш.
Дүшүнүп ана ичин — аалама,
Дилләр дүннейә бүтүн дүзүлмүш.
Сай дилини, кендини дайма!

ЧОБАН КӨПÄÄ

Чобан көпää — хен бүүк инанч достум,
Хич бир заман да сатыжы олмаз,
Саллээр куйруклан, жанымда — йорту,
Бир ажыдан салэр, ажым — тыназ.

Чобан көпää — беним паалы көпääм,
Сени бән синжирләмейжам, инан,
Достлуумузун ичин — олмаз шүпә,
Бөлә кääмил олсун хербир инсан.

Ама инсан сатэр хер олайда,
Ачан өмүрүндә — пек бет хем зоор,
Бенимнән йаннашык йалнызлыкта —
Көпääм — билер буну хем саар, хем көр.

Чобан көпää, беним достум — көпääм,
Ўрек ачыклыыма инан,
Достлуумузун ичин — олмаз шүпә,
Бөлә кääмил олсун хербир инсан.

САЛЛАНГАЧ ТҮҮКҮСҮ

Нани — нани — нани — на,
Уйумаа ләазым сана.
Саллангач тә салланэр,
Ушаама дүш гетирер.

Йоруддун сән ойнарак,
Шинди са уйку сән бак.
Гүнешчик да уйуйжэк,
Йарын генә шылатчэк.

Ко йаамур йаасын орда —
Пенчеренин ардында, —
Уйандырмайжэк сени —
Дүшүндә — бир дүш ени.

Йарын сабаа генә сән
Гүнешчиклән ойнайжан.
Шинди хеп чалдым сана;
"Нани — нани — нани — на..."

АЛАМА, ЧОЖУУМ...

Незаман дууэр ушак,
Озаман дууэр гүнеш
Хем гезер дүннеейдә йалпак,
Пырылдак гиби да дөнер.
Аалама, чожуум...

Хем гөктә дууду йылдыз,
Дамнажык дөкүлдү канымдан,
Хем да гүзүн олду илкйаз,
Хер вакыт гүнешчик жанымда.
Аалама, чожуум...

Незаман дууэр ушак,
Баарэр мамуйлан барабар,
Хер дуйгу озаман чыплак,
Хер вакыт йанында кимса вар.
Аалама, чожуум...

Дут емиши — дудажыын
Севда далында булунэр,
Насыл бакыр сусамышы,
О аазымы беклеер.

ХЕП ВАР ИНАНЫМ ГҮНÄ...

Бакэрým тек портретинä —
Сени ми гөрерим, севдам?!
Саплээр үреми иинää, —
Сән генä верерсин ихлам.

Бән хеп таа йазэрým сана, —
Пеет кийатлара йок жувап...
Йок насыл олсун бошуна
Бу пеетлеримнән дува.

Бошта шиндилик таа кужаам,
Хеп вар инаным гүнä;
Булурсам сени — чааражам
Бүтүн дүннеейи дүүнä.

Гелән — гечени конушчэк,
Ракы буйуржэк хем шарап...
Оду портретин хербир чичек,
Саде... кийада йок жувап.

АЧАН...

Ачан йок кейфлерим йазмаа,
Сени бән анэрým бирдән,
Адэрým, адэрým басма
Хербир йазымыш пеетгä.

Ачан кимсей бени йаны
Йок, шафк атсын жаныма,
Макар, айол, диилсин йакын,
Атешлиин йанэр канымда.

Ачан да йакэрсын одун,
Фырлээр калемдән пеетим,
Гөрүнмеер онун сону
Дирийканä таа хасретим.

Ачан, да ачан, да ачан,
Текрарды, текрар атешин...
Ачан йанымда олажан —
Пеетлär озаман салт битсин...

ГӨКЛЕРДАН...

Бир тикен сапанды жаныма,
Чыкармаа ону йок колайым,
Савашэрым зар — зор аннамаа —
Не олэр дүннеейдэ, майылым?

Сансын бән хеп йашээрым ердэ...
Саде нечин долай салт булут?
Осайды бән учэрым гөктэ,
Осайды бу тикен — бир умут?!

Бән гөрерим гөктән салт сени
Хем чаарэрым сени, гөз калдыр!
Сән са гөрмеерсин сансын бени,
Олмасын бу тикен — бир кахыр?!

Олалым икимиз йаннашык —
Бән инәрим ашаа гөклердән.
Хализдән са севдән, генч йашлы,
Дуйулар ансыздан, бирдән...

Нижэ гугуш учмуштун гөкэ —
Айруч — айруч канадын,
Сонунда аннадым хализдән,
Ки тикен — о сенин севданын.

Лүзгар түрку йазэр бенсиз.
Инжи сүлүү өтер сесләрлән.
Бүүк композитор шу лүзгар,
Шанны шаир — Кара дениз,
Бән са йашээрым түркүләрлән...

Кара дениз, Кара дениз,
Сени онү бән диз — бе — диз,
Кара дениз — маави гөзләр
Хем караннык олур сенсиз.

Живан халкым, гагаузум
Кайбелмейжек,
Хич бири да үзүнү
Өртөмейжек.

Дилбер кызы гиби халкым
Иаш дөкмесин,
Үрää — шу гүнешли салкым
Езилмесин.

Севим ана гиби халкым
Зетленмесин,
Хербир ушаа адым — адым —
О йол версин.

...Деде сойу гиби халкым
Көклөнежек,
Кысметини узак — йакын
Еденежек.

АЙАЗМА

Айазлан айазма дурмушту,
Гөктә йылдызлар сусмушлар.
Бора бүүк күртүн саурмушту,
Аачлар да... чиидем олдулар.

Айазма, айазма, айазма,
Айаз алтында йазылмаз,
Йа кышын оласын, йа йазын,
Дивеч, окулмуш бир сужааз.

Саман йолунда йылдызлар да
Ваатиз олмушлар кәр сендә,
Хем Колада, ай йылдызы да,
Гежә гөрүнер үстүндә.

Айазма, айазма, айазма,
Айаз алтында йазылмаз,
Айазмасыз йазма, йазма,
Айазмасыз бишей олмаз.

Северим...

Северим...

Северим...

Деерим сана — северим.
Северим, чаарэрым; аарээрым...
Дудакларым — северләр,
Гөзлерим — северләр,
Хепси ишидерләр, билерләр —
Кушчаазлар өтерләр — северсин,
Аачлар фышырдээрлар — северсин,
Бүтүн дүннää баарэр — о север,
Салт сан ишитмеерсин,
Салт сан сусэрсин...

Узактан гелер севгим, —
Өзледи бени.
Бән да пек севдим сенин,
Айол, белини.

Өзендим гитмää, йәрим,
Олмаа йаннашык,
Ама не одду жаным,
Чыкмадын каршы.

Йолладын саде кийат,
"Простедейим...", — дедин.
Ангы суйа, денизä
Атайым кендими.

Узакта каддын, йәрим,
Унудуп бени.
Аклымда, ажы севгим,
Хеп бойун — белин.

Константин ВАСИЛИОГЛУ

Константин Константинович Василиоглу дууду 1938 — жи йылда гүжүк (феврал) айын 28 — нди Одеса болге — синин Болград районун Сатылык — Хажы (Александровка) күүйүндө.

1965 — жи йылда башарды Тираспол Девлет инсти — тутун филология факультетини.

1958 — 1988 — жи йыларда — үүреджи, директор йардымжысы, директор, методист, түрлү ерлердө ишледи.

1989 — жу йылдан беери Молдовада педагогика хем психология билимнери Институтунда баш билим за — аметчиси чалышар.

Бир шиир топлуму "Севгим" (1998), школалар ичин үүретмөк кийатлары, түрлү программалары, куррикулумнары, плакатлары, үүренижи тефтерлери хазыр — лайаны.

Бу сырада: "Русский язык" (1992), "Беним илк кий — адым" (1992, 1997), "Читаем по — русски" (1992), "Окумак — севгили занаатым" (1993), "Букввалык" (1996), "Артык кендим окуйэрым" (1997), "Ресимни русча — гагаузча сөзлүк" (1996), "Сызынтыжык" (1997), "Ана дили 3 — жү класслара дейни" (1999), "Ана дили 4 — жү класслара дейни" (1999) хем башка йазылар күчүклөрө дейни.

КОМРАТ

Сендән гөзәл касаба
Вар мы башка ажаба?!
Сана дүштү бүүк кысмет,
Ки орда университет.

Комрат — билги меркези,
Орда сааби — херкези;
Молдован хем гагауз,
Булгарлар, чыфыг хем рус...

Комратта — гөкләр маави,
Чүнкү достлук пек каави.
Миллетләр сербест йашээр —
Буна кәр чойу шашэр.

Комрат — зенгин касаба,
Буну алын есаба;
Зенгинни онун — инсан,
Булмайжан орда душман.

Йыл йылдан сән бүү, Комрат,
Чок ени ишләр йарат,
Адын өтсүн узакта,
Диил салт бизим Бужакта.

Комрат — айдыннык евим,
Комрат — севдажыым беним.
Ўзүнү сенин өперим,
Ўреми сана верерим.

ЧАДЫР

Чадырдан гөзәл
Йоктур касаба,
Пек севдим сени
Нечин ажаба?!

Чадырда кызлар
Гүл гиби ачар,
Гөзлери — йылдыз,
Кывылжын сачар.

Чожуклар биздә
Хепси дев гиби,
Кара гөзлерин
Гөрүнмәз диби.

Чадырда кызлар
Шекердән татлы,
Чиизлери — зенгин,
Килимнар — катлы.

Чожуклар левент,
Чалышкан оннар,
Узактан белли, —
Пек ии адамнар.

Сән да гел бизә,
Чадыра, достум,
Ко бизим евдә
Бүүк шенник олсун!

МАМУЖУУМ БЕНИМ

Паалы маму, бана баашладың
Бүүк бир жан хем женнет дүннейи.
Бән да истеерим сана баашлайым
Ал чичеклән гүллү башчайы.

Салт йаша хем мутлу ол, анам,
Башка кимсейжи бән хич билмәм,
Ки олсун хеп бөлә паалыжа,
Чалышкан, севгили, назлыжа.

Бән унутмайжам гөл — гөзлерни
Хем йалпак памужак — еллерни.
Бән хастайкан, кефсизкән гежә,
Сән бекләәрдин беним дүшлерми.

Таа өлүйжә борчлуйум сана.
Не истеерсин? Изин ет бана.

Йыдызы гөклердән баашлайжам,
О кырчлы башына такажам.

Рефрен:

Маму, мамужуум беним,
Сени пекчә өзледим.
Маму — гүнешчиим, евим,
Елимдә сыжак елин.

Маму, чок йыллар йаша,
Ишини чыкар баша.
Ушаана канат вердин,
Маму — свегилим беним!

МАРТЫН СЕКИЗИ

Мартын секизи гелди,

Биз сизи кутлээрыз;

Кызлара, карылара

Чок чичек баашлээрыз.

Бу йорту адамнарда

Пек бүүк сайылэр,

Карылар бу йортуда

Кәр чичек ачэр.

Нечин санки адамнар

Пек тез унудэр,

Ани карылар ердә

Дүннейи тутэр?!

Биз йылдыз — оннар — гүнеш,

Биз адамыз, оннар — еш,

Биз далларыз, оннар — көк,

Биз топракыз, оннар — гөк!

Оннарсыз хафтайлан аач

Хем йыртык гезәриз,

Карысыз, вижә гүнсүз,

Биз кәр кайбеләриз.

Карылар верер бүүк шафк

Хем сыжак бизә.

Хади оннары, достлар,

Тугалым елдә!

СЕВДА ИЧИН...

Севда ичин чок йазылы

Түркү хем шиир,

Сапа, жаным, чаларым бән

Түркү таа бир.

Өрүйүшүн сенин гөзәл,

Бойун кыврак,

Ачан түркү чаләрсын сән,

Сеслеер сокак.

Ачан гечерсин сокактан,
Лүзгәр дурэр,
Чожукларын енселери
Бурук калэр.

Сенин кара о гөзлерин,
Гүвен гиби,
Ола дерин оннар, ани
Хич йок диби.

Кара гайтан о кашларын
Сарфош едер,
Пембә, татлы лудакларын
Саалык верер.

Беним дуйгум бөлә гөзәл,
Ола хашлак,
Ани хазырым ташымаа
Сени куҗак.

Сени гөрдүкчә, канадым
Бүйер бирдән.
Хашлак өптүкчә, кәр сарфош
Олэрым бән.

Севда ичин чок йазылы
Түркү хем пеет.
Сана чаларым бән түркү
Таа бир керет.

БӘН СЕВЕРИМ...

Бән северим башчада
Гүлдерин гөзеллини,
Сииредерим чайырда
Чименин, ешиллини.

Бән северим халкымын
Гарипси түркүлерни,
Хем северим йорулмаз
Анамын еллерини.

Хер авшам северим бән
Дәдүмун масалыны.
Чинсабаален селәмнеерим
Бән Бужак даннарыны.

ДӨШЕКЛӘР БЕКЛЕЕР УШАКЛАРЫ...

Байыр ардында йатты гүнеш,
Йылдызлар гөктә пейдаланды.
Евләрдә артык йоргун инсан
Динненмәә сабаадан топланды.
Караннык өртгү чайырлары,
Топлады хороз тауклары...
Уйумаа йатты бөжек, ары...
Дөшекләр беклеер ушаклары.
Хербир ушажаа бүүжү гелди,
Татлы дүш чуваллан гетирди.
Жөмерт ай, гениш гүлүмсейип,
Хепсинә бирәр йылдыз верди.
Сиз коруйун о йылдызлары,
Такын оннары йастыыныза.
Ко татлы дүшләр чуваллардан
Гелсиннәр сизин уйкунуза.

ЙЫКАНМАДЫК

Чинсабаален бән калктым,
Дадалармы йыкадым;
Манийи да, Олийи да,
Кара кашлы Донийи да.
Васийи да, Петрийи да,
Чакыр гөзлү Дарийи да,
Тодуру хем Ланкайы,
Хем да зулум Варкайы.
Суратларны йыкадым,
Кулакларны йыкадым...
Саде бән бу арада
Бир йыканмадык калдым...

ТАЙ-ТАЙ-ТАЙ!

Тай – тай – тай, беним ушаам,
Тай – тай, чожужаам!
Хади, йап бир адымжык,
Коркма, тавшамжыым!

Хызлыжа сән гел бана,
Бакма хич ерә.
Саде бак сән онүнә,
Дүшежан зерә.

Хади генә; тай – тай – тай!
Тай – тай, ушажыым!
Хади таа бир адымжык
Йап сән, тавшамжыым!

• • •

Палижик гөрмүш көпәә;
— Йа бана сөлә,
Нечин, Жанабин – Көпек,
Бән күчүк өлә?

• • •

Кара гарга; га – га – га,
Карпуза йапмыш дамга.
Конма башка хич ерә,
Калажан түүсүз зерә.

• • •

Аудда баарэр инек, —
Конмуш сыртына синек.
Сән услан, Чакал инек,
Имейжек сени синек.

• • •

Коч теклиф етмиш коча:
— Гел танышалым.
— Пек истәәрсейдин, — демиш, —
Ха урушалым.

Калкынмыш бүтүн сокак;
 Делирмиш бизим олак, —
 Башчайа ахмак гирмиш,
 Йакыжы бибер имиш.

ПОТМАР

— Гуви — гуви! — кочинада
 Потмаржык баарэр.
 — Не истääрсä о бендän? —
 Кызчаазым сорэр.
 Бән вердим она екмек;
 Шап — шап — шап иди.
 Бән дөктүм она сужааз —
 Цорк — цорк — цор ичти.
 Сора зоткасыннан о
 Актарды суйу.
 Чок дүшүнмейип, казды
 Орада куйу.
 Куйуйа о йайылды,
 Булашып хептän.
 Ўфкедän она дедим;
 — Кär домузсун сän!

ПАЛИ

Кучу — кучу, пали,
 Качарак бана.
 Вер сүтчääз, ма мали,
 Верейим она.
 Ко сүтчääз ичсин о,
 Ко бүүсүн хызлы.
 Шинди күчүжүк о,
 Ама акыллы.
 Ерини билер о,
 Шамата — хич йок.
 Пек бени север о,
 Бән да ону — пек!

Не гөзәл бакәр о,
Не фасыл гезер.
Хербир лафымы о
Аннамаа истеер.
Кучу — кучу — пали,
Качарак бана!
Вер сүтчәәз, ма мали,
Верейим она.

АНА ТҮРКҮСҮ

Инсаннар хем хайваннар
Хепси динненер,
Хепсижи уйкуларда
Сарп дүшләр гөрер.
Уйуду кузужуклар,
Балыклар — суда,
Уйуду бөжежикләр
Пек чоктан кырда.
Кушчаазлар уйудулар
Караннык даада.
Саде сән уйумээрсын —
Не вар аклында?
Күместә таужаклар
Уйуду чоктан,
Уйумуш, кача — кача,
Деликтә сычан.
Кедижик каранныкта
Не фасыл хырлээр,
Пиличләр сыжайыкта
Пек татлы уйуээр.
Җади сән да, ушажыым,
Йум гөзлерини,
Сана сабаа алажам
Бир гөлмек ени.

НАНИ-НАНИ...

Нани – нани, кузужуум,
Сән уйу, ушаам,
Йа селә бир масалжык, —
Шансора авшам...
 Дүшүнә сенин гелсин
 Айозлу гөкләр,
 Хем гөрәсин дүшүндә
 Чок гөзәл ишләр.
Бүүк саалык аллаа версин
Хем да чок кысмет,
Акыллы, гиргин оласын
Хем да шеремет!
Нани – нани, тавшамжыым,
Сән уйу, ушаам.
Кушчаазлар да уйуду, —
Шансора авшам.

УЙУКЛА, БЕНИМ ООЛУМ

Уйукла, benim оолум,
Нани – нани – на,
Беким вар сенин зорун,
Сән сөлә бана?
 Олмасын хич кахырын,
 Нани – нани – на,
 Сабаа генә пак сүтчәәз
 Вережәм сана.
Нани – нани, ушажыым,
Дүннәә гөзелим,
Хади шинди икимиз,
Биз динненелим.
 Хепси чоктан уйуду,
 Нани – нани – на,
 Ай гөктә йылдызлара
 Дөшетти йатмаа.
Кендинә да бир каба
Булугчук будду,
Ики кат о кывранып,
Уйкуйа далды.

Уйуду бүтүн дүйнәә;
Скемнеләр, айна...
Хади сән да, ушажыым;
Нани – нани – на!

ЧИРКИН ДҮШ

Курбаажык уйкусунда
Чиркин дүш гөрмүш;
Денизин ортасында
Гемийи йутмуш.

САКАТ СЫЧАН

Вар биздә сакат сычан,
Пек коркан кедижитән.
Кулажыы онун кертик,
Ики бажажыы бертик.

Бән йаптым она макак —
Пек шашты бүтүн сокак.
Бир путөвкажык алдым,
Курорта да йолладым.

КӨР СИНЕК

Көр синек гелмиш синәә;
— Йардымна бана,
Пек истеерим бән имәә,
Йок му бир дана?

БАЛЫК

Бүүк балык күчүклерни
Дениздә йудармыш,
Хепсини долайларда
Коркуда тутармыш.

— Сән, балык, табеетиндән
Тезченә вазгеч! —
Бөлежә хайдут балыы
Коркутмуш енгеч.

ДЕРМЕНДӘ

Бир карымжайлан бөжөк
Дерменә гитмиш.
— Шинди үүдежез унжааз, —
Бөжежик демиш.
Чувалы, алып, дөкер
Сепедә бөжөк.
Акыны дерменжийә
Нейлән өдейжек?

ТОПАЛАК ЖЕНГИ

Каар йаайэр биздә чоктаң,
Биз чыкэрыз уроктан.
Дышары хызлы фырлээрыз,
Топалак чокча йапэрыз...
Чожуклар — ики бөлүм...
Ортада салт йок өлүм.
Топалак женги битер,
Ачан сесли чан өтер.

• • •

Йоргун гүн гежайлән сармашэр,
Уйкуйа далды долай,
Бүтүн дүннейә йалныз
Чорбажы кадды салт ай.

• • •

Буунук сыжак. Уйку хич тутмээр.
Ичерим бән гежә серинниини.
Бир сүрү йылдыз гөктән гөлә,
Атлайып өлчээр деринниини.

* * *

Пита гиби ай бакэр гөктән.
Калайлы сини гиби — гүнеш.
Хер авшам, нижә ени адет,
Гөлүн бойунда йанэр атеш.

* * *

Гежә серт дүрмүш кашларыны;
Лүзгәр йолэр чамын сачларны.
Дааларда улуйэр жанавар,
Чамжаазы емзирер суук йанвар.

* * *

Гүнеш батыя кайды,
Суйа далды ай.
Сансын бу вакыт гөктә
Дааттылар малай.

Йылдызлар, йылдызчыклар
Гөз атты суйа.
Сора хепсижни далды,
Бакарак айа.

КАЙЫН—КЫЗЧААЗ

Йамачта кайын — кызчааз
Будушту бир генч каваклан.
Левент кызчаазын башы
Өртүлү ешил дуаклан.

Бән майыл одум, шаштым
Кайынын гөзеллиинә.
Бир чичек бендән тактым
Онун ешил пелиинә.

• • •

Селләр бир ушак гиби,
Еммишләр кили.
Шорпарлар корайлыкта
Тутмушлар чили.

Бракын сиз аначкайы. —
Чилжеезләр аалээр.
Акыллы ушажыклар —
Саат иилик йапэр.

• • •

Еви сармышлар гүлләр,
Гелмиш ен бүржү гүннәр.
Ев дурэр гүл алтында
Ал гүлләрлән башында.

Донаклы гүл — кәр гелин.
Ианында дурэр пелин.
Башында гелин дуаа...
Хош гелдин, ени сабаа!

КОТОЙ

Котой диванда йатэр,
Кәр нижә бойар.
Сүүш таук она вердим —
Бежим да дойар.

Тауу котой кемирди,
Байыны силди;
— Шинди гетир хорозу, —
О бана деди.

КҮЧҮК БУЖАК

Күчүк Бужак,
Сән картада хич йоксун.
Күчүк Бужак,
Беним гиргини халкым,
Сизи артык
Хер тарафтан билерләр,
Ани, халкым,
Сән дизлердән калктын.

Күчүк Бужак,
Сана түркү чалэрым,
Сана, халкым,
Ен ии түркүлерим!
Сизә кызлар,
Бән үреми баашлээрим,
Сизә достлар —
Кенди пееглерими!

Сизи; Комрат,
Копкуй хем Чадыр — Лунга,
Сизи, Конгаз,
Томай хем Бешалма,
Сени, Бужак,
Ешил чайырларынан
Нижә кардаш,
Алэрым кужаама!

КОЛАДА

Гелин, достлар, бурайы
Кутлайлым чорбажыйы,
Бүүклери, ушаклары
Хем гөзәл долайлары!
Хади хепсимиз бирдән
Бааралым: Х — э — й! Х — э — й!

Чок саалык Аллаа версин,
Евиниз долу олсун,
Амбарлар чатырдасын,
Пара сайысыз олсун,

Пак екмек, йааны, сужук,
Топражаа да пак солук,
Тулумда — бийаз пиинир,
Ахырда — кара бейгир,
Ауларда — куш, хайван,
Хепси — саа хем пек тойан!..
Хади хепсиниз бирдән
Бааралым; Х — э — й! Х — э — й!

Ени йылда, чорбажы,
Кимсей билмесин ажы,
Хепси женги унутсун,
Кардашлык — биздә олсун!
Дүннеейдә олсун бирлик,
Евиндә дурсун шенник,
Умутлар таманнансын,
Ишиниз илерлесин.
Чок йыла сизә саалык,
Ени йылда бүүк варлык!
Хади шинди, чожуклар,
Бааралым; Х — э — й! Х — э — й!

Чорбажыйка, чык бизә,
Вер колач елимизә,
Сән да, чорбажы, аара
Жебиндә бизә пара!
Ко өтсүн сесли чаннар,
Дангырдасын тракалар,
Ко бизә севинсиннәр
Бужакта йашайаннар;
Рус достлар, украиннар,
Молдованнар, болгарлар,
Хем гиргин гагаузлар!
Хепсинә саалык, кысмет,
Олсун хепси шеремет!
Хади генә, чожуклар,
Бааралым; Х — э — й! Х — э — й!

Тина СҮРМА

Ефтиния Петровна Сүрма дууду 1965 йылда бүүк айын (январин) 4-ңдә Одеса бөлгесинин Болград районун Курчу (Виноградовка) күйүндә.

1985 йылды башарды Кахул педагогика колежени.

Дуума күйүндә үүредижги, Комрат Девлет универ-ситесинин студенти.

Пеетлери кими журналларда хем газеталарда басылды.

Басылмыш кийатларындан; "Кыр чичәә" (Пеетләр, 1996), "Франческа булү" (пьесалар, 1997).

Гел, гел ансыздан дүшүмә,
Өзлеерим, беклеерим сени,
Шансора да лафеделим,
Ачасын беним үреми.

Истеерим өпәсин бени
Татлы о дудаклан дудаа,
Истеерим севәсин бени
Йа насыл күчүк бир ушаа...

СЕВДА

Бүүк куведи вар севданын —
Гирер таа жанын дибинә,
Тутуштурэр бир бүүк атеш,
Йанэр да инсан хелтенә

Дургудэр каны бир чала йа
Кызардэр ики да йанак,
Хербир инсан о йангына
Сыбыдылэр учарак.

ЙААМУР ЙАЛВАРМАСЫ

Гечти йаз, гүз да гечти,
Дышарда чоктан кыш изметедер,
Бан пак хеп о йаздайым, о йаамур алтындайым,
Кулаамда хеп о гөк гүрлеер.

О ири дамналар бастырдылар тез тозу,
Инжежик селләр генишлендиләр бирдән — бирә,
Билсән, нижә йалварардым о йаамура ойалансын
Да ойаласын сени бенимнән билә.

Нижә кушлар чекилдик сачаан алтына
Сийретмәә о йаз йаамуру.
Билмеерим, ишиттин ми сән да,
Нижә йаамур сөләрди "кап — кап ону".

Йазык, ани салт икимиздән биримиз
Аннарды йаамурун дилини,
Беким сән да аннардын, ама йокту куведин
Капайсын, нижә йаамур сөледі.

АЖЫ ЛАФ

Не ажыйсын сән, ажы лаф,
Не йакэрсын сән, ажы лаф,
Таа ажыйсын пелиндән,
Таа каавийсин атештән.

Сүүнер атеш, битер йангың,
Нейлән сени сүүндүрейим, жаным?
Унут, сөлеерләр дериндән,
Неләр олэр таа дүннеейдә!

Унуттум да гечти,
Алышты бу санжы,
Еринә нышан салт калды
Хем жанымым дады — ажы.

АШЫР—АШЫР АКЭР ЙАШЫМ...

Диал кайыл маави гөк,
Кайыл олмээр куру көк,
Севинмеерләр бу йаамура,
Йайар бу йаамур зоруна.
Селлери онун — йашларым,
Кара булуду — кахырым,
Гүлүшү күсүлү гүнешин
Суүндүрәмеер атеши.

Ашыр — ашыр акэр йашым,
Дүшән йашым даадэр ташы.
Недән сенин о четин жанын,
Ону даадамээр йашым.

Коркма, ани калажан бенсиз,
Хер гежә дүшүнә гележәм.
Капты ерими бир гөзәл кыз,
Санмасын, ани бөлә верилжәм.
Йаамурлу хавайы динштирер гүнеш,
Селләр да акэр бир чала.
Некадар саваштым секлайым йашлармы —
Ўзүм гүлер, гөзлерим хеп йаш.

БЕНИМ КҮЙҮМ

Шөшедән гечерәк,
Бакын беери —
Бурада дурэр гержик
Бир күйжәз — Курчу ери.

Бир түмсек байыржыкта
Гагаузлар йапынмыш,
Хепси инсаннар орда
Бирердә карышмыш.

Клисә гиби — евлери,
Пек ишчи кендилери,
Бежерикли, кааретли,
Северләр ишлемәә ери.

Гөзәл түркүлери чалэрлар,
Шен ойуннары ойнээрлар,
Гержик адетлери вар —
Те болә — курчулулар.

ГҮЗ ГЕЛИШИ

Пек северим сийретмәә,
Нижә гүз өрүйер топраамда.
Өрүйер чабук, долу фытайлан, белли
Бойалары да сыкылы колтуунда.

Бир гүн бакэрсын — йапражык
Хемен башламыш сарармаа;
Кенарларындан башламыш, ортасы — таа ешил,
Сабаасы йок нижә ону танымаа.

Бүүн бойэр солук бойайлан,
Сабаасы койуддээр бойасыны,
Ама бу шаш йашамактан сиирек
Дургунуп та денериз гүзүн о гержик чалышыны.

Пак гүзсайды бакэр есабына,
Изметедер о чок кәәмил.
Хербир йапраажыы, бойайыш копарэр
Да дөшеер ерлерә килим.

Килимнери корафлы, ренкли;
Сары, бурдова, ешил, кырмызы.
Генч чожуклар башлээр беннемәә
Каврасыннар бу гүз ангы кызы.

Качажакта кызлар дурэр шүпели,
Гүзүн гелишини чоктан беклеерләр,
Сора биртаан "гирмошка" сеслери
Оружа кадар ишидилерләр.

САБАА

Сабаа...

Не паалы мусаафирсин хергүн бана!
Осой севинерим сана,
Ачан уйандырэрсын бени о дерин уйкудан,
Хем верерсин кувет калкайым дөшөктән.

Сабаа...

Северим сенин о серин солууну
Тамах — тамах бүтүн гүдәйлән солумаа
Хем да кысметли да бундан
Бүтүн гүн гезмәә.

Сабаа...

Шүкүр едерим сана бүтүн үректән,
Ани биз генә сениннән бүүн булуштук,
Уйандырдын бени о дерин уйкудан
Хем гүүдемә вердин сән ени солук.

* * *

Хербир инсанын жаны — поэт,
Темизли хавайлан пеетләр акэр.
Ал, инсан, бир пак йапрак —
Йаз, не жанын сеседер.

Хербир инсанын жаны — чалгыжы,
Шен авалар чалэр каваллар.
Кахырда сеслен; жанында —
Чекилер бакыр чаннар.

Йок нижә хепси олсун йазыжы,
Бүүк, анылмыш чалгыжы.
Кендинә кадар хепси жаннар — поэт,
Кендинә кадар — чалгыжы.

* * *

Не исләә, ки — бүүк кысмет
Поэзиянын дилиндә лафетмәә.
Кулаамын зевкини чыкарэр бир симфония — сөз,
Композитору о симфониянын — биз икимиз.

Бүүледим сени? Бу шака.
Севдим сени? Беким.
Беким икимиз да ансызына
Бастык о бүүйүн үстүнә
Хем икимиз да севдадан хастайыз.

МААНЕЛӐР

* * *

Даттым севдадан йудум —
Дуйэрым — сарфош олдум.
Еер ичӑрсейдим бир чӑлмек —
Гидежӑм меклейрек.

* * *

Нечин брактын сӑн бени,
Гиттин аарамаа ени.
Ени пек тез ескиленер,
Ески са хеп ески дурэр.

* * *

Сӑлейим нечин карыда
Узун куйрук ардында,
Олсун нерей кожайа
Кыстырып, басмаа үфкедӑ.

* * *

Хороз ӧтер еркенӑ
Билӑйсиниз вақыды.

Хер саат ешек анырэр
Сӑлеер бизӑ саады.

— Кач саат? — сорэрым бӑн ешӑӑ.
— Шинди аннайжан, —
Долдур беним ахырымы,
Биттийнӑн — аныражам.

САЙЫЛМАК

Биздә бүүк севинмелик,
Ескледі бийаз көпек.
Ики палижик — диши,
Оддук ездә ирми киши.
Дәду, мани, маму, тати,
Каку батү, бән,
Кара кеди, бир домуз,
Ики бейгир, ики хороз;
Бириси кара, өбүрү — боз,
Дөрт таук, бийаз көпек,
Ики палижик — диши,
Доору сайдым —
Ирми киши.

КЕЛЕБЕК

Башчада ачмыш сефтә
Бир чичек сары.
Өзендим копарайым —
Учту чичек йукары.

УСТА

Вар бизим бир устамыз,
Түрлү иш дүзәр.
Авшама кадар ойунжак
Бозулуп — дүзүләр.

БААШЫШЛАЙЫН КАРЫЛАРА ЧИЧЕК...

Баашышлайын карылара чичек.
Йортуларда хем хергүн!
Варсайды нейчин, йоксайды нейчин,
Баашышлайын, сормадын; "Нейчин?"

Бир тестä чичек карылара —
Бин йылдыз йанэр,
Сааде гүлүн тоомрун гозелли
Оннара йакышэр,
Хем ачан гүнеш —
Чийин дамнасына бакынэр.

Баашышлайын карылара чичек, —
Ко чичекли олсун йашамак,
Озаман вар умут хаслыя чыксын лафлар,
Ани "Гозеллик дүннейи куртаражэк!"

• • •

Пойраздан дүвеер лүзгәр
Кышын ортасында,
Сансын йокту күсүмүз,
Йаарим, арамызда.

Докунэрым — сууксун сән,
Сансын кышын ер,
Севдамы беним йаптын
Чиркин кара хабер.

Йакма, деерим, йанажан
Кендин чатыр — чатыр,
Санма, салт бән йанажам,
Сени да беклеер кахыр.

Савашэрым чевирмәә,
Дуйэрым — файдасыз.
Калдым, нижә гөк калэр
Думанда йылдызсыз.

Борчлу кимсейи Аллаа
Бракмээр бу ердә,
Өдүнч ләазым өденсин,
Йа — нейлән гирдин боржа.

Алина ДИМОВА

Алина Николаевна Димова — пеетчи, түркүжү. Дууду орак айын (июлюн) 18-дә 1975 йылда Одесса бөлге-синин Болград районун Курчу (Виноградовка) күүйүндә.

Башарды 1984 йылда Болград музыка школасыны. Илк түркүсүнү чалды 1985 йылда. Уүренди Кишинев Шт. Няга адына музыкал колледжиндә.

Кими түркүлери Одесса радиосунда хем телевизий-асында "Ана тарафы" колвериминдә ишидилди.

БУ ДҮШТҮ...

Ах, нинем, бу дүштү —
хайырлыын бакышын...
Кач ушак бүүтмүшүн,
салламышын бешик...

Ах, нинем, бу дүштү —
айозлу еллерин,
не екмек йапмышты,
йуурмушту хамур.

Ах, нинем, бу дүштү,
хем хаслы, ки жанын,
чок зарар гөрмүштү,
хем чекмишти кахыр.

Ах, нинем, бу дүштү,
хем хаслайды, ани
чок иилик йапмышын,
башармышын межи.

Ах, нинем, бу дүштү,
хем да бираз герчек,
не одду гөрмүштүк,
не олур, гөрежес.

ГЕЛ...

Ерифим, кимнедин кабааты,
ки алып башыны гиттин,
бән да тек бир жанжааз калдым,
хем сенсиз кесилди сесим.

Филжана мы сүзмәә шарабы
да зихирлән ичмәә бир йудум,
осайды атмаа фаллары,
ки дөнәсин, дөнәсин гери...?!

Ерифим, чок паалы ерифим,
кесилттир алаза гезини,
гел, ачык капусу үреемин,
гел, ишит түркүмүн сесини.

БАК БАНА...

Боралар саурэрлар,
хем кайнээр гүр боран,
хем бузлар таа тутэрлар,
беки, хепси йалан?
Нердә биз гөрүшәрдик —
саллангач беллисиз,
нердә да өпүшәрди
түркүжүклеримиз.

Рефрен:

Майылым, севгилим, айырма,
бак бана — бән сениннән истеерим олмаа;
ама нечин гечерләр гүннәр диз — бе — диз,
бән севип хеп өздеерим сени, хеп сенсиз.
Өртүлмүш хербир йол каарлан, —
уйумуш долайлар,
каарларын тенелери са
андылар, андылар

гүннери, гежелери да
кейфледәр лафлары...
Билинмәзди, билинмәзди
олдуумуз айыры...

БИРИЖИИМ...

Кызчаазым, бир кушчаазым,
сесчеези гөзәл...
Бүүк кысмет, хэй Аллахым,
баашладың бизә.

Майылым уйкууна,
деерим; "Мележиим,
бүү, ана — бобажыына
ол бир йардымжы!"

Туз — шекер алып елә,
филжана атмыш...
Саат бүүсүн, йардым беклә,
о занаат алмыш.

Сабаа йылдызы гиби
шылээр хер сабаа,
беним Дүннәә гөзелли, —
бирижик ушаам.

ЙАНА-ЙАНА...

Карарды дүннейи, гүннерим,
йаш долу — ачмам гөзлерими, —
хеп сени, хеп бекледим, —
уйкуму алдын, севгилиим.
Гежеләр харам бана олдулар,
Гөзлерим канны йашлан долдулар.

Некадар сени бән севдим,
уйкусуз гежаләр сөлейәбилер.

Хайди, гөзелим, йаклаш йаныма,
кайбеләрим сенсиз, ах, йана — йана.
Билинмәз — вар мы таа йашамаа —
гел, ишит, йашайаркана...

Карарды дүннейи, гүннерим,
йаш долу — ачмам гөзлерими, —
хеп сени, хеп бекледим, —
уйкуму алдын, севгилиим.

Тудорка АРНАУТ

Федора Ивановна Арнаут дууду 1970 йыда Одеса бөлгесинин Болград районун Димитровка күйүндә.

1993 йыда башарды Баку Девлет университетесинин филология факултесинин түрк дили хем эдебийаты болумуну.

1994 йыда — Анкарадакы Гази университетесинин мастери.

1998 йылындан — Комрат Девлет университетесиндә түрк дили үүретмени.

Түрлү түрк, слав хем башка диллердә чевирилмә хем йазыя гөрә инжеледенилмә шиирлери газеталарда хем журналларда чыкты. Биркач фолклор аараштырмала — рынын кысадан йазылары чыкты.

Дебют пеетлери жумла топлумунда "Иакйаз түркүсү" (хазырлайан — С. Куроглу) 1989 йыда чыкты. 1994 йыда Түркийедә шиир кийады "Гагаузум Бужактыр йерим" латин алфабесиндә чыкты.

БАН БУ ТОПРАКТА ДУУДУМ...

Гүнеш, топрак, түтүн зихири,
тоздан гөрүнмеер бобанын гөзлери,
сүрер пулуу инсанын кадери...

Бан бу топракта дуудум,

Бу Ватан — беним.

Гежебирлиинә екмек собайы булсун,
кач гежә аналар калэр уйкусуз,
бүүтмәә чалышэрлар бизи кушкусуз...

Бан бу топракта дуудум,

Бу Ватан — беним

Кундаклээр бийазлара ушаа анам,
илк адымжаазында са койэр тырпан,
ким билер, она насыл гечер заман...

Бан бу топракта дуудум,

Бу Ватан — беним

Кахырлар каплээр дал гиби бойлары,
ама курэрлар кенди йерини сойлары,
оннар Бужаан сайгылы ооллары.

Бән бу топракта дуудум,
Бу Ватан — беним.

ГАГАУЗ ТҮРКҮЛЕРИНИ СЕСЛӘРКӘН...

Түркүлерим, түркүлерим,
дизчөкерим өнүнүздә,
ушак гиби сесиниздән аалээрим...
Нечин атеш йактыныз үреемдә?

Аклым дүүнери өзлеер,
айакларым кадынжайы дүзер,
жаным күйүмдә гезер...
Ажаба нәбээрлар шинди евдә?

Гелин, хору куралым,
ики йанында басалым,
ооланнара йан, йан бакалым...
Хади, бей, тутун елимдән!

Бакма, мали, бакма серт,
буламайжам бөлә кысмет,
айакларым ойнээр афеш...
Түркү хавасы алэр йәримдән...

Гөзлерим капалы, долмуш, —
кызкардашым гелин олмуш,
масада ихтәрлар калмыш...
Калксана, маму, склемнедән...

ГУРБЕТТЕЙИМ, АНАМ...

Ана капуларына дизчөкерим бән,
айырылмак йашлары көр бракты,
даптур гелерим ана сесиндән,
дүшлерими ажылар каплады.

Сенсиз дүннәәдә канадым кырык,
зихирлән долу интии сулар,
нечин вердин, Аллахым, айдынныы,
ачан умутлар анамы кужаклар.

Некадар өзледим аннадамам бән,
дилләр куруйжәк, генә да азды,
анжак отуруп сени, сиирерсәм,
гүлүшлерим үзүндә белки солмазды.

Бана са каләр анжак гурбет,
о күчүжүк патретчик өнүмдә,
не йапайым, Аллахым, бүймүш кысмет,
шиир йашлары акәр сессизжә.

НӘБАЙЫМ?

Өзледим, өзледим да окадар,
сан ики дүннәә арасында булунзрсын;
булутлар үфкели сепелеер каар,
чимчирик кашларын аклымы кудурдәр.

Ишимә, доорулмаа ләәзым артык,
ама калем делирмиш — адыны йаздырәр;
гөзлерим пердели, өнүм — каранлык,
дарсымактан кемиклерим сызлээр.

Ичердә — бошлук, перделәр капалы,
саата бакып сачларым кабарәр, —
бөлә йазылымыш аннымын йазысы,
ама өзледим, жаным кабаатсыз аалээр.

ЧААРЫ

(дудакдиймез формасына гөрә)

Ай дааләр гөклерин сессизлиинә, —
нечин гүнеш ансыздан качты?
Акыл теллеринә карышты ииннә, —
арайа кирли сулар акты.

Хаслы сөзләр сарды сырайы, —
анжак өзгүрлүк ичин калкынын!
Уч, каргал, дел карайы,
сулар аксын акын, акын, —

каарлар чөзүлсүн даалардан...
Түрк халгы, чаар гөкә, —
куртар кендини саарлардан...
Алтай атеши йанэр сениннән.

ЙАЗ ЙААМУРУ **(тапшыр формасына гөрә)**

Чимчирик йылан гиби кыврылэр гөктә,
топуз йашлары йыкылды ансыздан,
булутлар дайанамады бу үклерә,
гөз йашлары дөкүлдү оф, аман.

Кырлангачлар алчакларда серен одду,
лүзгәр үфкеленди, колач бурудду,
ичими гурбетин узун йоллары бууду,
гөз йашларым дөкүлдү оф, аман.

Тозлар веридди гөклерин селлеринә,
дуалар дөкүлдү йоргун еллерә.
Ей, йолжу, аачлар, селәм верин еллерә, —
гөз йашлары дөкүлдү, оф аман.

Тудорайым, гөрдүм гөктеки нуруму,
үкләр еzsә да, сүүндүрмейжек коору.
Гөк кушаа сарды кесилмиш булуду,
гөз йашлары дургунду оф, аман.

МААНИ **(хойрат формасына гөрә)**

Казайак,
чөшмә долу Казайак,
йаримин софрасында
бени беклеер каз аяк.

Бешалма,
гежа йылдыз Бешалма,
йарим, өпүш йарина,
верди бана беш алма.
Татарпынар,
тарихли Татарпынар,
йолда сусузлук тутса,
айозлу татар пынар.

ОРАДА ЙААМУР, БУРАДА — ГҮНЕШ

Өнүмдә — кийат ачык;
гөзүм окуйэр, башым са даалэр
сендән узак олмактан...
Йанымда йоксун — бу да бир герчек...

Орада йаамур
шырыл — шырыл акэр,
бурада — гүнеш
кысканчылыктан чатлээр.

Уйкумда — лафын татлы
перде сарэр,
елим са кызэр
үзүнә докунмактан...
Ама герчекләр уйкумда катлы...

Орада йаамур
шырыл — шырыл акэр,
бурада — йаамур
кысканчылыктан чатлээр.

Умудун саатлары аар;
хафта гечер, гүннәр са долэр
замансызлык бошлуундан...
Ах, дейжен ми; "Гүлүм уйкуйа дал?"

Орада йаамур
шырыл — шырыл акэр,
бурада йаамур
кысканчылыктан чатлээр.

СЕССИЗ ДИТАЛОГ (кошма формасына гөрә)

Гөзүмүн бийазы сүзүлүп акты,
бенлиими ики дүннейә айырдын,
рухуму йалнызлык пердеси капты, —
сән — айозлу, бән — кайыплара карыштым.

Шафкымын карасы солду, бозарды,
йоргуннук ажысы хеп таа сызлаарды...
Йанылдым, деринлердән бир сес алаарды —
сән — айозлу, бән — караннаа карыштым..

Шылаамын бонжуу тукурланды ерә,
гүнәхсыз севгими парчалады кач ере?
Кендими азарладым акыл теллеринә, —
сән — айозлу, бән — саарлара карыштым.

Кирпиклерим түү оду, учту,
жаным гүүдемә күсүп — качты,
йашымы амансыз бораннар сачты, —
сән — айозлу, бән — топраа карыштым.

Гүрбет хавасыны кемеңчә чалэр,
гөзлеримин карасы күл оду,
кимсей ачмээр капуму йортуда,
донадылмыш софра хысымсыз калды.

Ватандан гетирин бир авуч топрак, —
кокусу гүл кокусундан таа бүүлү, —
йазды кийат гезер торбамда,
жаным сызлээр селәм верәркән күйүлүүм.

Дилимдә түү битти, йазыларымда — сөз,
гүн батан, гүнешин кывылжыныны аарээрэм...
Ватанымы кооруйун, онсуз бән — үүсүз, —
сизлерә дизчөкүп йалварэрэм.

Зинаида ИВАНОВА

ДЕБЮТ

Зинаида Ильинична Иванова дууду 1942 йыда февраль (күчүк) айын 6-да Одеса бөлгесинин Киайа районун Ески Тройан (Старые Трояны) күйүндө.

Чифтчи занаатыны куманэр.

Пеетлерини – түркүлерини башлады йазмаа биркач йыл геери, ама кимилери ишидилди Одеса Девлет ра – диосу програмларында.

КҮСМӘ, КАРАГӨЗ...

Турналар учыйдылар
Бизим сыжак кенара,
Лаалеләр ачийдылар
Беним гүллү башчамда.

Бекләнмедик, бекләнмедик,
Зихирли сууклар урау,
Лаалелери дондурду,
Кахыра бени койду.

Күсмә, күсмә, карагөз,
Бән сендән индирмеерим гөз.
Гөклөрдә думаннан тоз —
Сенсиз бана дүннәә бөз.

ҮҮСҮЗ

Ики гүл ача – ача
Тоомруксуз калэрлар,
Сары йапраклар сенер —
Куру ерә оннар дүшерләр.

Кара булут йаклашэр —
Анам — бубам айырланэр.
Анайлан хем бубайлан
Ушак үүсүз калэр.

Анама гидерим бән —
Капулар китленер,
Бубама гидерим бән —
Дуварлар йыкылэр.

Не сабаам вар, но гежәм,
Не гүнешчиим, не гөлгәм,
Ушаан ери — ери йок,
Аалээр — аалээр ерлән гөк.

Ах, Аллаам, Аллахчыым,
Йолларда йалныз калдым,
Шылат беним гүнүмү,
Гөстер беним йолуму.

АСКЕР УРУЛМУШ ЙАТЭР...

Бирдән бүүк лүзгәр чыкты,
Бүтүн ер титереди,
Ажы хабер бана гелди,
Ани дүүш чекеттирди.

Гелиниз, гелиниз, гелиниз,
Гелиниз, куртарыңыз!

Илк куршум урду бана,
Йабанжы байырларда;
Урулмуш йалныз калдым, —
Бир куш учэр өнүмдә.

Гелиниз, гелиниз, гелиниз,
Гелиниз, куртарыңыз!

Оф, кара куш, сән, учан,
Кафадарсын йа душман.
Беним данышмам сана;
“Уч сән беним анама!”

Гелиниз, гелиниз, гелиниз,
Гелиниз, куртарыңыз!

Жаным акэр, жаным сууэр,
Йыдызым беним дүшер.
Кара ставроз — онүмдә,
Мезарымда, еримдә.

Гелиниз, гелиниз, гелиниз,
Гелиниз, куртарыңыз!

Анасына куш учмуш,
Хабери о гөтүрмүш.
Сес гөкәдан калдырмыш,
Йаш ерәдан о дөкмүш.

Гелиниз, гелиниз, гелиниз,
Гелиниз, куртарыңыз!

Аскер гөзлериннән таа гөрер,
Аллаайа о йалварэр,
Еллерини о узадэр —
Анасыны о хеп беклеер.

Гелиниз, гелиниз, гелиниз,
Гелиниз, куртарыңыз!

АНА ЙАЛНЫЗ КАЛДЫ...

Йабан казлар ишидилерләр,
Гөклердә оннар учэрлар.
Учушэрлар, баарынэрлар —
Кышлыыны оннар аарээрлар.

Пенчердән ана бакэр —
Оолуну о хеп беклеер.
Кыш гечти, илкийаз гелди,
Ажы пелин ешерди.

Ана йоллара чыкэр,
Оолуну о хеп беклеер.
Гелән — геченә сорэр,
Гөзлери йашлан долэр.

Толуйлан йаамур йаады,
Оол йолдан евә гелди;
Хеп о пынар аурда,
Сааде ана йок орда.

Йалныз йатэр беним анам
Сүүт аачларын алгында.
Лүзгәр есер, уудээр,
Ананын сеси ишидилер;

“Гел, оолум, сән гел бурый,
Нердә йаштан отлар куруйэр.
Нердә бүүк атеш йанды —
Сааде анылмак калды”.

* * *

Сөлә, Зави, бубана
Вермесин сени чобана.
Чобан кырларда гезер —
Сиирек йанына гелер.

Сөлә, Зави, анана,
Версин сени оглана,
Ани пек гөзәл гийинер,
“Перчууну” да хеп тарээр.

Завинин маави гөзлери,
Алтын — сары сачлары.
Йыдызлы фистан гийер —
Ону пек чойу север.
Оглан имеер, уйумээр,
Зави ичин хеп дүшүнер,
Насын Завийи алсын —
Ураа еринә гелсин.

ИЧКИЖИ ГЕРГИЯН

Гүн дууэр, гүлләр ачэр,
Гергийан шарап ичер.
Гергийан дүшер — калкэр,
Калпааны о хеп аарээр.

Гергийан, Гергийан,
Гергийан шарап ичән.

Кырмызы, насыл енгеч,
Евә гелмиш о пек геч.
Гөк гүрлеер, йаамур йаайэр,
Адамы кары аарээр.

Гергийан, Гергийан,
Гергийан шарап ичән.

Кары адама күсмүш —
Панайыра гөтүрмүш.
Гергийаны о сатсын —
Ичкижидән куртулсун.

Гергийан, Гергийан,
Гергийан шарап ичән.

Гөзәл бойлу Гергийан —
Панайырда о бир йан.
Не соражан, не алажан —
Гергийан — евә качан.

Гергийн, Гергийн,
Гергийн шарап ичэн.
Турналар маави ачты —
Гергийн бирдэн айды.
Урулмуш гиби гезер —
Генä о шарап аарээр.

Гергийн, Гергийн,
Гергийн шарап ичэн.

Иван КИОР

ДЕБЮТ

Иван Федорович Киор дууду 1961 йылда харман (август) айын 12-ндә Одеса болгесенин Болград рай — онун Кубей (Червоноармейское) күйүндә.

1983 йылда Измаил Педагогика Институтун филоло — гийа факултетини башарды.

Дуума күйүндә орта окулда гагауз, рус диллери хем литературалары үүредижиси.

Пееглери кими газеталарда басылды.

АНА ДИЛИМ

Ана дили ичин — сөзлерим,
Йашлан долду беним гөзлерим.
Гезерим көр гиби онсуз,
Онсуз бән насыл бир колсуз.

Дилим, кайбелмә дүннейдән,
Сән кышын донма суук каарда,
Йаша да ач чичек гиби,
Ана дилим, сән ол дири.

ОЛМАДЫ

Бән кайбеттим сени чоктан,
Излерини буламээрим.
Гечти гүннәр, гечти йылар,
Сән йоксун — бән инанмээрим.

Гүлләр ачэрлар хербир йаз,
Кушлар учэр булутларда.
Кара сачым одду бийаз,
Сән йоксун, сән — умудумда.

Гитти, йанды бизим севги,
Да бишей олмады биздә.
Йок бирердә сенин гиби...
Сән нередә? Ангы йолда?

ЗЕНКЕТ...

Бу аушама бана зенкет,
Бән беклейжәм — сааде унутма.
Зенк вережек умут, кувет,
Севгимизи сусмаклан суултмаа.

Ачан сән йоксун йаннашык,
Хер иш дүшер еллеримдән,
Фикирлерим да долашык,
Зенкет — дуужам бән енидән.

Бирдән гөкләр ачылжэклар,
Булутлары лүзгәр куужэк.
Жаным раатлы — бендә сән вар,
Ураам умутлан долажэк...

Жынгырдады телефонум,
Бән каддырдым хызлы; "Сеслеерим!
Лаф ет, севгим, инан, буну
Бин йыла артык одду беклеерим!"

ЙАБАНЖЫ ДҮҮН

Бу дүүндә бән — йабанжы,
Аалем шенниини бозэрым.
Ичимдә — сиври санжы,
Нечин бурда отурэрым?

Дүн теклиф кабул еттим...
Шарабын дады — кескин...
Качырдым да кайбетгим —
Бычаксыз бени кестин.

Аннамаа, не сән йаптын
Зоор, — кеңдин аннамадын.
Адатты сени, капты,
Бишейжик йапамадын.

Софрадан калктым — гиттим,
Не идим, хеп диил датлы.
Ики лаф салт ишитгим;
"Икимиз да кабаатлы!"

ГӨЗЛЕРИН...

Далдым сенин гөзлеринä,
Ким куртаржэк бени, — буулэрым.
Бөлä таа йокту деринä
Гиттим да йардыма чаарэрым.

Гөктан алмышын маавилии...
Бакып — бакып кар көр олэрсын.
Пак дениздан са деринни
Ўзмäй билир — билмäз — буулэрсын.

Вар карагөзкалар йалпак,
Атеш фырлээр, ачан бакэрлар.
Ама сенин гиби кыврак
Йок — хепсижи и буну билерлär.

Сени беенерим гүн — гүндан,
Таа чок та — кайбетмäй коркэрым.
Бу гөзлерин са дибиндä
Кендим далып та, кайбелерим.

• • •

Не дүшүнерсин, кафадар?
Йалныз калдын? Ажыйэр жанын?
Недän оду сана пек аар,
Нечин йанэр сенин канын?

Бу дүннейдä калмаа йалныз
Истәмеер кимсей, бил буну.
Салт йаннашык каави омуз
Илиннетчек зоор йолуну.

• • •

Пек зоор сениннән аннашмаа,
Быктым дүрүк бакышына.
Бир афтада еди жумаа, —
Корун, йаклашма йанына...

Кайнажыктан пак су акэр,
Датлы ондан не вар, сөлә?
Өмүр гидер, ожак ианэр,
Бак курулмуш дүннәә бөлә.

ЙАЛНЫЗ КАВАК

Дурэр йалныз ихтәр кавак,
Асирлери о енседи.
Гечти узун бу йашамак
Да генә илкийаз те гелди.

Йапракларны лүзгәр саллээр,
Кушлар өтер далларында.
Туүүлери ерә атэр,
Гечер инсан да йанындан.

Дурэр кавак чоктан йалныз
Йок достлары да о — дарсык.
Ачан гөктә хич бир йылдыз
Йок — гежеләр пек каранлык.
Вар узакта кайын андыз,
Шенни, үүсек хем уз чамнар.
Кавак са заваллы — йалныз,
О гүженик, она пек аар.

Ихтәр кавак йол бойунда
Унудулмуш, нижә үүсүз.
Ону гөрәрсән йолунда,
Гөлгесиндә диннен да сус.

Чаарэр кавак, ааллээр сессиз,
Ама ишитмеерләр аажы...
Сән наптын, севгилим, бенсиз,
Өмүр гечти — калды аажы.

Христофор БОЛГАР

ДЕБЮТ

Христофор Петрович Болгар дууду 1951 йылда Одеса болгесинин Болград районун Кубей (Червоноармейское) куйунда.

1969 йылда дуума куйунда, орта школасыны башарды.

Чифтчи занаатында, демир кайнатмасы усталыында чалышар.

Машу, Машу, не йаптын?
Жанымы беним йактын.
Кобейли кызчазлардан
Гөзүмә гирдин бир сән.
Сенин бакышын — йалын,
Бән кайылым йанайым.
Сән дурәрсин гөзүмдә,
Хеп гезерсин дүшүмдә.
Гездим чок бән ардына,
Сән са бакмадын бана.
Сән са Петийә гиттин —
Беним түркүжүүм битти.
Онун кысмеди чыкты —
Севмелиим беним битти.

МААНИЙЖА

1.

Зоор вакытлар геддиләр, Аллахым,
Ани етишмеер пара — хен бүүк кахырым.
Иш та булумгээр казанмаа,
Саде чакмак ичин ишлеер акылым.

2.

Сән бүүнкү гүндә дуудун.
Бу йашадак да бүүдүн.
Бән сени кутлээр —
Падишахка олажан сән бүүн.

3.

Бүүнкү гүндә сән севинерсин —
Гелин евә ки гетирерсин.
Бу йаннышлығы биз гечирдик —
Билсән нейә сән сарылэрсын.

4.

Йылар гидер — бән ихтәрлээрим,
Чаты сарылэр — буну билерим.
Бин йыл йашамады таа кимсей —
Бән йарысыны макар истеерим.

5.

Бән дилим билгижи, макар ки чок билерим,
Кими керет бән алданэрим.
Сән, билгижи, доорут бени,
Ачан йанныш өлә йапэрим.

6.

Гидәмеерим бирери. Булунэрым хеп күүйдә.
Кафадарлары каршылээрим маазада.
Дурэрым ишсиз. Калэр чакмаа саде,
Ислаа ки вар шарап таа фычыда.

7.

Бүүн "ах" — "оф" олажэк йаарына,
Йаарын ичин хич йок не дүшүнмәә;
И хем чак некадар үрек истеер,
Бүүнкү гүннән ләазым йашамаа.

8.

Акэр шарап — ләазым чакмаа,
Истеер бир жан — ләазым севмәә.
Гүнаа буну бракмаа сорайя,
Бу диил айна — она бакмаа.

9.

Ачан сени йаландырэрлар,
Ахмажык сени сайэрлар,
Күсмә. Отуруп — дүшүн,
Бежим да доору сөлеэрләр.

10.

"Чакма, — хеп кендимә сөлеерим, —
Бүүнкү гүндән чакмаа бракэрым.
Ичмәә истәмеерим. Быкты артык".
Докерләр бир филжан — бән генә унудэрым.

11.

Зоор евли да йашамаа,
Чүнкү зоор пек аннашмаа.
Карысыз са — таа да зоор,
Ежемиз — зетленмää.

12.

Бүүн сиздä севинмелик —
Ушак олду бир йылык.
Ана — боба саа олсуннар,
Хазырласыннар чиизлик.

Георгий ТАШОГЛУ

Георгий Георгиевич Ташогу дууду 1948 йылда Одеса болгесинин Болград районун Димитровка куйунда.

Ростовкады Девлет университетесинин экономика факултетини башарды.

80 – ижи йыларда Кишиневдакы Девлет аграр уни – верситесинда аспирантлыы варды.

Татарбунар районунда сербест иш адамы чалы – шмасындадыр. Кими шиирлери газеталарда пейдаланды. Дебют пестлери “Илкйаз тўркўсў топлумунда” (хазырлайан — С. Курогулу) 1989 йылда чыкты.

БААШЫШ

Ўраам – жаным севдайлан долу,
Истейишим дурэр йанмаа.
Сана, севгили Ватаным,
Хазырым ўреми баашламаа.

Северим ачар Бужаамы,
Гозал отан маани сеслерни,
Пек икрамжылы хем ойунжу
Иши севан инсаннарны.

Бужак! Дивеч омўрунда
Халкыма кысмет готўрасин,
Йашамайын ерин ўзунда
Рус ага гиби коруйасын!

Икрам едасин кардашлары
Гозал маани тўркўсўннан,
Йокедасин душманнары
Халкымын чиркин бетвасыннан.

Истеерим, паалы зааметиннан
Дўбўдўз дўннейя аныласын.
Узун, четин шереметлийннан
Мемлекети дўзасин!

Ўраам — жаным севдайлан долу,
Истейишим дурэр ианмаа,
Сана, севгили Ватаным,
Хазырым ўрееми баашламаа.

АМАН, МАРИ...

Аман, мари йавклум,
Не пек сени беендим,
Билайдин дуйгуму,
Гелжейдин кәр кендин.

Фодулсун да, ама
Ўстун му гозеллиин,
Чыкмаз хич аклымдан
Фасыа о сөзлерин.

Кайылым бүүк зеегә
Сенин ичин, сенин,
Ишидейим сааде
Майыл сөзлерини.

Кайылым таа нейә...
Дуйуп майылыыны,
Саде бир өпмейә
Мари, йанажыыны.

АНЫЛМЫШ ОЛ, ИШ!

Илкйаз гөзүндән шылээр, бол тарафымыз,
Хербири, гөрүп сени, калмээр майылсыз.
Ўзүмдән күпелерин шафк едер сыжак,
Кырларын гениш, гүл гиби кырнак.

Сән, иш анылт каави кардашлыы,
Гетир кысмет, үүселт варлыклыы.
Дүздүн өмүрү кыса вакытта,
Хепсини йалпак йаптын Ватанда.

Зееделенсин екиннәр, Ватан, читлердә,
Сериннесин чөшмеләр хербир мерада.
Херкерә кырсын кызлар корафлы килим,
Софрамыз долсун, анылсын ерим.

Бүүк мў диил, күчүк мў о, хепси бирердә,
Шен өтерләр йыл – йылдан хербир сырада.
Ишлери бу йардымнээр чок хызлы йапмаа,
Хем дә гид – гидә таа үүсек олмаа.

ИЧИНДЕКИЛӐР

С. Куроглу. Каранныктан-айыдыннаа..... 3

Степан КУРОГЛУ

Кысметайым.....	6
Хер сефер.....	6
Душпай еви.....	7
"Ушудум бай, ансыз ушудум...".....	7
"Олар мы сайки те болд...".....	8
Ай, хавалар, хавалар.....	9
Чатырык.....	9
"Баарэр жаным. Калдым ешсиз...".....	9
Урайн парчасы.....	10
Кайыд олмушум.....	11
Шүкурум.....	11
Гозарина бакажам.....	12
Ана иашы.....	12
Ибадыз.....	12
Ана еллери.....	13
Сенсиз.....	13
Гуженерим бай.....	14
Татлы сес.....	15
"Омурда сыкы оларсан...".....	15
Чүнку.....	16
Гиргин чобан.....	16
Иавружуклары коору.....	17
Бакыш.....	17
Одепмемин борч.....	17
Чайыр ичи чичекли.....	18
Уйуйэр солдат.....	18
Саллангач түркүсү.....	19
Баанын.....	19
Илк гүрүлүгү.....	20
Кызак вакыды.....	20
Ислай ушак.....	21
Иарым душпай метедеп.....	22
Кара тай.....	22
Ал өрнек гозелиндап.....	23
Селемник пасааты.....	23
Сан кимлердэн?.....	24
Хош геддин!.....	25
Адам парчасы.....	25
Арцаклар киме бензаар?.....	25
Гелмиш вақыт.....	26
Сөз бөлжүү.....	26
Гозелик.....	26
Гун сөзөр.....	27
Бужакта сабаа.....	27

Виталий БОШКОВ

Т. Г. Шевченко. "Улу баарэр, иниер ген Папру...".....	29
Биз бүүн зенгиниз.....	30
Илк севда.....	30

Ана ажысы.....	31
Бир дуугу.....	31
Сөөдөжө.....	32
Сулдамита.....	32
Дуо.....	32
Христос дириади!.....	32
Ана дилим.....	34
"Чобан көпөй.....	35
Салаангач түркүсү.....	35
Аалама чожуум.....	36
"Дут сенин — дуу жыны....."	36
Хеп бар инаным гуна.....	37
Ачан.....	37
Гөкөрдөн.....	38
"Дуулар түркү йа гэр бөксиз....."	38
"Кара дениз, Кара дениз....."	38
"Живан халкым, гагаузум....."	39
Авалма.....	39
"Северим....."	40
"Узактан телер сөвгим....."	40

Константин ВАСИЛИОГЛУ

Комрат.....	41
Чадыр.....	42
Мамужуум беним.....	43
Мартын сокизи.....	44
Севда ичин.....	44
Бан северим.....	45
Дөшөклар-беклөсөр ушаклары.....	46
Иыканмадык.....	46
Тай — тай — тай!.....	47
"Падийжик гөрмүш көпөй....."	47
Потмар.....	48
Пали.....	48
Ана түркүсү.....	49
Нани — нани.....	50
Уйукла, беним оолум.....	50
"Чиркин дүш.....	51
Сакат сычан.....	51
Көр сиек.....	51
Балык.....	51
Дерменди.....	52
"Иоргун гүн гежайлан сармангэр....."	52
Кайын — кызчааз.....	53
Котой.....	54
Күчүк Бужак.....	55
Колада.....	55

Тина СҮРМА

"Гел, гел ашсыздан дүшүмө....."	57
Севда.....	57
Иаамур йалвармасы.....	58
Ажы лаф.....	58
Ашыр — ашыр акэр йашым.....	59
Беним күйүм.....	59
Гүз гелиши.....	60
Сабаа.....	61

"Хөрбир инсанын жаны — поэт..."	61
"Не ислаа, ки — бүүк кысмет..."	61
Маанелар	62
"Хороз өтөр еркенä..."	62
Сайырмак	63
Келебек	63
Уста	63
Баашышлайын карылара чичек	63
"Пойраздан дүвөөр лүзгär..."	64

Алина ДИМОВА

Бу дүштү	65
Гөл	66
Бак бана	66
Бири жийм	67
Иана — йана	67

Тудорка АРНАУТ

Бан бу топракта дуудум	69
Гагауз түркүдөрини сеслärкän	70
Гүрбеттейим бан	70
Набайым?	71
Чаары	71
Иаз йаамуру	72
Маани	72
Орада йаамур, бурада — гүнөш	73
Сессиз диалог	74
"Гүрбет хавасыны кемеңчä чалэр..."	74

Зинаида ИВАНОВА

Күсмä, карагöz	75
Уусүз	75
Аскер урулмуш йатэр	76
Ана йааныз кады	77
Солä, Зави, бубана	78
Ичкижи Гергийан	79

Иван КИОР

Ана дилим	81
Омады	81
Зенкет	82
Иабанжы дуун	82
Гözлерин	83
"Не дүшүнөрсин, кафадар?"	83
"Пек зоор сенинйän аннашмаа..."	83
"Кайнажыктан пак су акэр..."	84
Иалныз кавак	84

Христофор БОЛГАР

"Машу, Машу, не йаштын?"	85
Маанийжа	86

Георгий ТАШОГЛУ

Баашыш	89
Аман, мари	90
Аныламыш оа, иш!	90

Літературно-художнє видання

ТЮЛЬПАНИ

Вірші, пісні

Гагаузькою мовою

Редактор *С. С. Куроглу*

Технічний редактор *П. С. Стоянов*

Коректор *В. М. Боляков*

Комп'ютерний набір та верстка

О. І. Ітусвої

Оригінал-макет виготовлений в комп'ютерному центрі видавництва "Маяк" та редакції газети "РІНО". Підписано до друку 29.12.2000. Формат 84x108 1/32. Папір офсетний білий. Гарнітура "Gagauz". Ум. друк. арк. 5,04. Ум. фарб.-відб. 5,25. Обл.-вид. арк. 4,96. Зам. **№ 43**

Всеукраїнське державне багатопрофільне видавництво "Маяк"

Редакція всеукраїнської газети "РІНО"

65026, м. Одеса, вул. Жуковського, 14.

Роздільнянська друкарня

67400, м. Роздільна, вул. Леніна, 44.

Бошков В. М., Куроглу С. С.
Т98 Тюльпани: Вірші, пісні.— Одеса: Маяк, 2001. — 96 с.
ISBN 5-7760-0646-5

“Тюльпани” — перший колективний збірник гагаузьких поетів України. Багато з них звернулися до поезії після утвердження гагаузької писемності — в кінці минулого століття. У кожного автора свій голос, душевне тепло, діалектний колорит. Тому й книга осмислюється як букет тюльпанів.

Квітка — до лица дитині, молодій людині, а книга віршів — кожному, в кого пробудилася любов до гагаузької національної літератури.

Т 4702150200 — 002 Без оголош.
217 — 2001

ББК 84(УКР)=ГАГ)-5

